

Министерски съвет

брой: 86, от дата 27.10.2017 г. Официален раздел / МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

стр.11

Постановление № 232 от 20 октомври 2017 г. за приемане на Наредба за приобщаващото образование

**ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 232 ОТ 20 ОКТОМВРИ 2017 Г.
за приемане на Наредба за приобщаващото образование**

МИНИСТЕРСКИЯТ СЪВЕТ
ПОСТАНОВИ:

Член единствен. Приема Наредба за приобщаващото образование.

Заклучителни разпоредби

§ 1. Отменя се Наредбата за приобщаващото образование, приета с Постановление № 286 на Министерския съвет от 2016 г. (ДВ, бр. 89 от 2016 г.).

§ 2. Постановлението влиза в сила от деня на обнародването му в „Държавен вестник“.

За министър-председател: **Томислав Дончев**

Главен секретар на Министерския съвет: **Веселин Даков**

**НАРЕДБА
за приобщаващото образование**

Глава първа

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Раздел I

Предмет на държавния образователен стандарт за приобщаващото образование

Чл. 1. (1) С тази наредба се определя държавният образователен стандарт за приобщаващото образование.

(2) Наредбата урежда обществените отношения, свързани с осигуряване на приобщаващото образование на децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование, както и дейността на институциите в тази система за предоставяне на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Чл. 2. Държавният образователен стандарт за приобщаващото образование определя:

1. условията и реда за осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците;
2. условията и реда за осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците по чл. 187, ал. 2 от Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО) и предоставянето ѝ;
3. условията и реда за участие на родителя на ученика в процедурата по налагане на санкциите по чл. 199, ал. 1 ЗПУО, както и конкретните условия и ред за налагане на тези санкции;
4. структурата, условията и реда за утвърждаване на индивидуалните учебни планове и на индивидуалните учебни програми на ученици със специални образователни потребности и на ученици с изяви дарби по чл. 95, ал. 1, т. 1 и 2 ЗПУО;
5. условията и реда за постъпване и организацията на обучение на децата и учениците със специални образователни потребности в специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания;
6. условията и реда за обучение на деца и ученици в център за специална образователна подкрепа;
7. условията и реда за насочването на ученици със специални образователни потребности, които ще получат удостоверение за завършен VII и X клас, за продължаване на образованието им в профили и специалности от професии.

Чл. 3. (1) Приобщаващото образование е процес на осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всяко дете или ученик и на разнообразието от потребности на всички деца и ученици чрез активизиране и включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването и към създаване на възможности за развитие и участие на децата и учениците във всички аспекти на живота на общността.

(2) Приобщаващото образование е неизменна част от правото на образование и се реализира в съответствие с принципите в чл. 3, ал. 2 ЗПУО.

Раздел II

Подкрепа за личностно развитие на децата и учениците

Чл. 4. (1) На децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование се предоставя обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие, която осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развитие на способностите и уменията им.

(2) Подкрепата за личностно развитие се прилага в съответствие с индивидуалните образователни потребности на всяко дете и на всеки ученик.

(3) Общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие се осигуряват в детските градини, в училищата и в центровете за подкрепа за личностно развитие, а в случаите по чл. 111, ал. 1, т. 1 ЗПУО – в домашни или стационарни условия в лечебно заведение.

(4) За реализиране на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие в детските градини и училищата работят психолог или педагогически съветник, логопед, ресурсни учители и други специалисти според потребностите на децата и учениците.

(5) Общата подкрепа за личностно развитие се предоставя от учителите и от други педагогически специалисти в детската градина, училището или в центъра за подкрепа за личностно развитие.

(6) Допълнителната подкрепа за личностно развитие се предоставя в зависимост от плана за подкрепа на детето или ученика, в който се определят конкретните дейности за допълнителната подкрепа за личностно развитие и необходимите специалисти за предоставянето на подкрепата.

Чл. 5. Подкрепата за личностно развитие на децата и учениците се организира и осигурява в съответствие с утвърдените областни и общински стратегии за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

Чл. 6. Детската градина, училището, регионалният център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование и центърът за подкрепа за личностно развитие включват в годишния план за дейността си видовете дейности, сроковете и отговорниците за предоставяне на подкрепата за личностно развитие.

Чл. 7. (1) За организиране и координиране на процеса на осигуряване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в детската градина и училището в началото на всяка учебна година със заповед на директора се определя координатор, който координира работата на екипите за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците и дейностите с педагогическите специалисти и с родителите във връзка с подкрепата за личностно развитие на децата и учениците.

(2) За координатор по ал. 1 може да бъде определен заместник-директор, учител или друг педагогически специалист с компетентности и/или опит в областта на приобщаващото образование.

(3) Координаторът по ал. 1 има следните основни функции:

1. обсъжда с учителите в групата в детската градина или с класните ръководители и с учителите, които преподават на съответните ученици, техните наблюдения и анализи по отношение на обучението, развитието и участието на деца или ученици в дейността на групата или класа;
2. координира дейността на екипите за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, включително работата им с родителите;
3. координира предоставянето на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в детската градина или в училището;
4. организира и координира дейностите във връзка с провеждането на събеседването и насочването на детето или ученика в определена подготвителна група на задължителното предучилищно образование или в определен клас на малолетни и непълнолетни чужденци, търсещи или получили международна закрила, при приемането им за обучение в детска градина или училище.

Глава втора

УСЛОВИЯ И РЕД ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ОБЩА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ

Раздел I

Ранно оценяване на потребностите от подкрепа за личностно развитие в предучилищното образование

Чл. 8. (1) Ранното оценяване на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата се извършва в процеса на предучилищното образование.

(2) Ранното оценяване по ал. 1 се извършва от педагогическите специалисти в детската градина.

(3) Ранното оценяване на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата в детската градина включва:

1. ранно оценяване на развитието на детето и на риска от обучителни затруднения;
2. определяне на необходимост от допълнителни модули за децата, които не владеят български език;
3. определяне на необходимост от извършване на оценка от екип за подкрепа за личностно развитие на индивидуалните потребности за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето в областта на изкуствата и спорта:
  - а) затруднения във физическото, познавателното, езиковото, социалното, сензорното, емоционалното и творческото развитие на детето спрямо децата от същата възрастова група;
  - б) наличие на рискови фактори и обстоятелства в средата на детето;
  - в) наличие на хронични заболявания, които възпрепятстват обучението и включването на детето в дейността на детската градина;
  - г) наличие на изявиени силни страни на детето в областта на изкуствата и спорта.

Чл. 9. (1) Ранното оценяване по чл. 8, ал. 3, т. 1 се извършва на децата от 3 години до 3 години и 6 месеца при постъпване за първи път на детето в детската градина.

(2) Оценяването по ал. 1 се извършва чрез скрининг за определяне на риск от възникване на обучителни затруднения.

(3) Оценяването по ал. 1 се провежда индивидуално за всяко дете с писменото съгласие на родителя след информирането му за начина на провеждането.

(4) След провеждане на оценяването родителят се запознава с резултатите от него.

(5) В зависимост от резултатите от оценяването координаторът съвместно с родителя определя за всяко дете дейности от общата и/или от допълнителната подкрепа за личностно развитие.

(6) Резултатите от оценяването се използват единствено за определяне на дейности за подкрепа за личностно развитие на детето и до тях имат достъп само учителите в групата и останалите педагогически специалисти в детската градина, които са извършили оценяването и/или работят с детето, както и неговите родители.

Чл. 10. На децата на 5 и 6 години в подготовителните групи в детските градини или в училищата, на които не е извършено ранно оценяване от 3 години до 3 години и 6 месеца, се извършва оценка на риска от обучителни затруднения.

Чл. 11. (1) Ранното оценяване на развитието на детето и на риска от обучителни затруднения по чл. 8, ал. 3, т. 1 се извършва след обучение на педагогическите специалисти в детските градини или училищата, които ще извършват оценяването. Обучението се организира и/или провежда от специалисти на Държавния логопедичен център и на регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

(2) Ранното оценяване по ал. 1 се подкрепя методически от специалисти на Държавния логопедичен център и на регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование. Държавният логопедичен център и регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование организират и/или провеждат супервизия на педагогическите специалисти, които извършват оценяването.

Раздел II

Осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие в детската градина и в училището

Чл. 12. (1) Общата подкрепа за личностно развитие се осигурява от постъпването на детето в детската градина или в училището съобразно индивидуалните му потребности.

(2) Общата подкрепа за личностно развитие е насочена към развиване на потенциала на всяко дете или ученик в детската градина или в училището.

Чл. 13. Общата подкрепа за личностно развитие в детската градина и в подготовителните групи за задължително предучилищно образование в училището, която е насочена към всички деца в групата и гарантира участието и изявата им в образователния процес и в дейността на детската градина, включва:

1. екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти;
2. занимания по интереси;
3. грижа за здравето;
4. ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения;
5. поощряване с морални и материални награди;
6. дейности за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение;
7. логопедична работа.

Чл. 14. (1) Общата подкрепа за личностно развитие в детската градина и в подготовителните групи за задължително предучилищно образование в училището, която е насочена към превенцията на обучителните затруднения, включва:

1. обучение чрез допълнителни модули за деца, които не владеят български език;
2. дейности за прилагане на програми за психомоторно, познавателно и езиково развитие;
3. индивидуална и групова работа при установени езикови и/или емоционално-поведенчески, и/или сензорни затруднения.

(2) Обучението чрез допълнителни модули е насочено към деца, за които българският език не е майчин или които не владеят добре български език.

(3) Обучението чрез допълнителни модули по образователно направление „Български език“ за деца в подготовителните групи за задължително предучилищно образование, за които българският език не е майчин, е задължително и се осъществява в педагогически ситуации в съответствие с държавния образователен стандарт за усвояването на българския книжовен език.

(4) Обучението чрез допълнителни модули по образователно направление „Български език“ за деца, които не владеят добре български език, се осъществява в педагогическите ситуации над минималния общ седмичен брой, определени за постигане на компетентностите в съответната възрастова група в съответствие с държавния образователен стандарт за предучилищното образование.

(5) В съответствие с доклада по ал. 7 обучението по ал. 2 може се провежда и в допълнителни форми на педагогическо взаимодействие през учебното време с обща продължителност не повече от 10 астрономически часа, разпределени в два модула по 30 минути дневно.

(6) За провеждане на обучението по ал. 5 директорът на детската градина, съответно училището, уведомява родителите, които са задължени да осигурят присъствието на детето.

(7) Учителите в групата съвместно с останалите педагогически специалисти, които работят с детето, установяват напредъка на всяко дете, което е включено в дейности по ал. 1, два пъти в рамките на учебната година, въз основа на материали от дейността му – рисунки и други творчески работи на детето, както и в резултат на писмени становища от логопеда, психолога или от друг специалист за развитието на детето. За резултатите от напредъка на детето учителите изготвят доклад до директора в края на учебната година. Материалите, становищата и докладът се съхраняват в детското портфолио и в личното образователно дело на детето.

Чл. 15. Общата подкрепа за личностно развитие в училището, която е насочена към всички ученици в класа, гарантира участието и изявата им в образователния процес и в дейността на училището и включва:

1. екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти;
2. допълнително обучение по учебни предмети;
3. допълнително консултиране по учебни предмети;
4. кариерно ориентиране на учениците;
5. занимания по интереси;
6. библиотечно-информационно обслужване;
7. грижа за здравето;
8. осигуряване на общезитие;
9. поощряване с морални и материални награди;
10. дейности за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение;
11. дейности за превенция на обучителните затруднения;
12. логопедична работа.

Чл. 16. Екипната работа между учителите и другите педагогически специалисти включва:

1. обсъждане на дейностите за обща подкрепа, в които се включват децата и учениците – обмен на информация и на добри педагогически практики с цел подкрепа на всички учители за подобряване на работата им с децата в групата или с учениците в класа;

2. провеждане на регулярни срещи за:

а) преглед и обсъждане на информация за обучението и развитието на дете или ученик;

б) определяне на конкретни дейности от общата подкрепа само за отделни деца и ученици, насочени към превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение;

в) определяне на конкретни дейности от общата подкрепа само за отделни деца и ученици, насочени към превенция на обучителните затруднения.

Чл. 17. (1) Допълнителното обучение по учебни предмети е насочено към ученици, които имат системни пропуски по даден учебен предмет, които са напреднали по даден учебен предмет и/или за които се препоръчва такова обучение в плана за подкрепа.

(2) Потребностите от допълнителното обучение се определят от учителя по предмета и координатора по чл. 7, а за учениците със специални образователни потребности и за учениците с изявиени дарби – от екипа за подкрепа за личностно развитие на конкретния ученик.

(3) Когато допълнителното обучение по учебен предмет се провежда в учебни дни извън часовете по училищния учебен план, то е с обща продължителност до 80 учебни часа годишно.

(4) Допълнителното обучение по учебен предмет може да се провежда и по време на лятната ваканция с обща продължителност не повече от 30 учебни часа.

(5) За провеждане на допълнителното обучение директорът на училището уведомява родителите, които са задължени да осигурят присъствието на ученика.

Чл. 18. (1) Консултирането по учебни предмети е достъпно за всички ученици и се провежда извън редовните учебни часове от учителите по предмети ежеседмично в рамките на учебната година.

(2) Директорът на училището утвърждава график не по-късно от 15 октомври за първия учебен срок и не по-късно от 20 февруари за втория учебен срок, в който се определя приемно време и място на всеки учител, поставя се на видно място в сградата на училището и се публикува на интернет страницата на училището.

(3) Класните ръководители информират родителите за възможностите за допълнително консултиране по учебните предмети. Времето за допълнително консултиране е част от работното време на учителите.

Чл. 19. (1) Карьерното ориентиране в училищното образование включва взаимно допълващи се дейности за информиране, диагностика, консултиране, посредничество и проследяване с оглед подпомагане на учениците в техния самостоятелен и осъзнат избор на образование и/или професия и осъществяване на връзка между училището и пазара на труда.

(2) Формите за карьерно ориентиране в училищното образование са индивидуалното и груповото информиране и консултиране, индивидуалната и груповата работа и работата по програми за карьерно ориентиране.

(3) Информиранието се отнася до:

1. видовете подготовка в училищното образование, профилите, специалностите от професии;
2. институциите в системите на предучилищното и училищното образование, професионалното образование и обучение и висшето образование и условията и реда за прием на ученици и студенти;
3. динамиката и потребностите на пазара на труда.

(4) Консултирането е насочено към:

1. разкриване на интереси, нагласи и мотивация за избора на образование и професия;
2. формиране на умения за планиране на учебното и личното време;
3. формиране на умения за планиране на карьерното развитие;
4. преодоляване на грешки, свързани с избора на образование и професия от учениците;
5. решаване на вътрешни и външни конфликти, свързани с възможностите за образователна, професионална и личностна реализация.

(5) Индивидуалната и груповата работа са:

1. подобряване на мотивацията на учениците за учене и професионална реализация;
2. провеждане на интерактивни упражнения по карьерно ориентиране;
3. провеждане на дискусии с ученици и родители по теми, свързани с избора на образование, професия и работа;
4. провеждане на тренинги с ученици за формиране на умения за вземане на решения и търсене на работа.

(6) Работата по програми за карьерно ориентиране включва дейности:

1. с ученици от I до IV клас;
2. с ученици от V до XII клас – за подготовка за преход към по-висока степен на образование или за участие на пазара на труда;
3. с ученици от отделни целеви групи – застрашени от отпадане от училище, талантили ученици, ученици със специални образователни потребности, ученици с проблемно поведение и др.;
4. за реинтегриране на отпадналите от училище;
5. за формиране на нови умения за социално включване и мобилност.

(7) В предучилищното образование се осъществяват взаимно допълващи се дейности за запознаване с професии чрез формите на педагогическото взаимодействие, по време на игра и на дейности по избор на детето, чрез провеждане на срещи с родители с различна професионална квалификация и други.

Чл. 20. Заниманията по интереси включват:

1. дейности за стимулиране развитието на личностни качества, социални и творчески умения и изяви на способностите в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското, здравното и интеркултурното образование, образованието за устойчиво развитие, както и за придобиване на умения за лидерство;

2. дейности, свързани с образователни, творчески, възпитателни, спортни и спортно-туристически участия и изяви по проекти, програми и други на общинско, областно, национално и международно равнище;

3. обучение по учебни предмети и модули, както и участие в дейности, чрез които се придобива допълнителна подготовка от учениците, определена в съответствие с чл. 85, ал. 3 ЗПУО.

Чл. 21. Заниманията по интереси може да се провеждат чрез различни организационни педагогически форми – клуб, състав, ансамбъл, секция, отбор и други.

Чл. 22. (1) Библиотечно-информационното обслужване се осигурява чрез училищните библиотеки и/или чрез училищни информационни центрове, които осигуряват свободен достъп на учениците до информация от различни документални източници в библиотечния фонд и в глобалната мрежа с цел изграждане на навици за четене и компетентности за търсене и ползване на информация.

(2) Училищната библиотека предоставя универсална информация чрез различни по тип, вид, тематика и език документални източници.

(3) Училищната библиотека формира в учениците култура и умения за търсене и ползване на информация, изгражда навици за непрекъснато самообразование, подтиква към креативност, подпомага достъпа до културни и образователни събития, мотивира личностното израстване и гражданската отговорност.

Чл. 23. (1) Грижата за здравето се осигурява чрез създаване на условия за достъп на децата и учениците до медицинско обслужване.

(2) За децата и учениците в детските градини и училищата се организират програми, свързани със здравното образование, здравословното хранене, първа долекарска помощ и други.

(3) В провеждането на дейностите по ал. 2 могат да се включват и родителите на децата и учениците.

(4) Родителят е длъжен да предоставя информация за здравословното състояние на детето или ученика и за проведени медицински изследвания и консултации и да осъществява взаимодействие с медицинския специалист в здравния кабинет в детската градина или в училището.

Чл. 24. (1) Осигуряването на общезитие включва:

1. настаняване на ученици за живеене и нощуване;
2. осигуряване на условия за организиране и провеждане на самоподготовка на учениците;
3. провеждане на консултации по учебни предмети и индивидуална работа;
4. организиране и провеждане на занимания по интереси;
5. работа с родители.

(2) Осигуряването на общезитие може да се осъществява от училище или от център за подкрепа на личностното развитие, включително от център за специална образователна подкрепа.

Чл. 25. Децата и учениците се поощряват с морални и материални награди за високи постижения в образователната дейност, в заниманията по интереси и за приноса им към развитието на институционалната общност при условията и по реда на чл. 54 – 56.

Чл. 26. (1) Превенцията на насилието и преодоляването на проблемното поведение се изразява във включване на отделни деца и ученици в съответни дейности по чл. 45 за въздействие върху вътрешната мотивация, както и оказване на психологическа подкрепа.

(2) Психологическата подкрепа по ал. 1 е насочена към децата и учениците, педагогическите специалисти и родителите.

(3) Психологическата подкрепа се осъществява от психолог и включва:

1. създаване на условия за сътрудничество и ефективна комуникация между всички участници в образователния процес;
2. предоставяне на методическа помощ на учителите за превенция на тормоза и насилието и за преодоляване на проблемното поведение на децата и учениците;
3. извършване на групова работа с деца или ученици и/или кризисна интервенция;
4. работа със средата, в която е детето или ученикът – семейството, връстниците.

Чл. 27. (1) Общата подкрепа за личностно развитие в училището за целите на превенцията на обучителните затруднения се изразява във включване на отделни ученици в дейности, като:

1. допълнително обучение по отделен учебен предмет с акцент върху обучението по български език, включително ограмотяване на ученици, за които българският език не е майчин;
2. консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове;
3. логопедична работа.

(2) Допълнителното обучение по чл. 27, ал. 1, т. 1 е насочено към ученици:

1. за които българският език не е майчин, или
2. които имат системни пропуски по даден учебен предмет, изразяващи се в годишна оценка слаб (2), или не са постигнали очакваните резултати, заложили като прагова стойност за успешност при национално външно оценяване, както и за ученици, които напредват при обучението по даден учебен предмет;
3. които срещат затруднения, индикирани чрез срочна оценка слаб (2) или три последователни текущи оценки слаб (2);
4. за които се препоръчва такова обучение в плана за подкрепа.

(3) Допълнителното обучение по български език и литература за учениците по ал. 2, т. 1 е задължително и се осъществява чрез допълнителни учебни часове извън училищния учебен план в съответствие с държавния образователен стандарт за усвояването на българския книжовен език.

(4) Потребностите от допълнителното обучение за учениците по ал. 2, т. 2, 3 и 4 се определят от учителя по предмета и от координатора по чл. 7, а за учениците със специални образователни потребности – от екипа за подкрепа за личностно развитие.

(5) Когато допълнителното обучение по учебен предмет се провежда в учебни дни извън часовете по училищния учебен план, то е с обща продължителност до 80 учебни часа годишно – за случаите по ал. 2, т. 1 и 2, и до 10 учебни часа – за случаите по ал. 2, т. 3.

(6) Общата продължителност на допълнителното обучение по учебен предмет за учениците по ал. 2, т. 4 се определя в плана за подкрепа.

(7) Допълнителното обучение по учебен предмет за ученици по ал. 2, т. 1 и 2 може да се провежда и по време на лятната ваканция с обща продължителност не повече от 30 учебни часа.

(8) За провеждане на допълнителното обучение директорът на училището уведомява родителите, които са задължени да осигурят присъствието на ученика.

Чл. 28. (1) Логопедичната работа се осъществява от логопеди в детски градини, училища, центрове за подкрепа за личностно развитие, Държавния логопедичен център, регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование и включва:

1. превенция на комуникативните нарушения и на обучителни трудности;
2. диагностика на комуникативните нарушения;
3. терапевтична дейност при установени индикации за комуникативни нарушения;
4. консултативна дейност с учители и родители на деца и ученици с комуникативни нарушения.

(2) Логопедичната превенция на комуникативните нарушения и обучителни трудности включва:

1. изследване на писмената реч на учениците от начален етап;
2. определяне на потребностите на децата и учениците от логопедична работа.

(3) Логопедичната диагностика на комуникативните нарушения включва:

1. диагностика при нарушения на говора;
2. невропсихологична диагностика на входно и изходно равнище на деца от 3 до 6 години и на ученици от начален, прогимназиален, първи и втори гимназиален етап;
3. диагностика на езиковата компетентност на деца от 3 до 6 години.

(4) терапевтичната дейност при установени индикации за комуникативни нарушения включва:

1. изготвяне на индивидуални терапевтични планове;
2. осъществяване на ранно логопедично въздействие при деца на 3-4-годишна възраст с комплексни комуникативни нарушения и с риск от обучителни затруднения;
3. провеждане на терапевтична дейност с деца и ученици с комуникативни нарушения.

(5) Консултативната дейност включва:

1. консултиране на учители за особеностите и потребностите на деца и ученици с комуникативни нарушения и предоставяне на методическа подкрепа при работата с деца и ученици с комуникативни нарушения;
2. консултиране, подкрепа и мотивиране на родителите на децата и учениците с комуникативни нарушения за активно участие в логопедичния процес.

Чл. 29. (1) Дейностите за целите на превенцията на обучителните затруднения се предоставят след обсъждане на информацията от входните равнища по учебни предмети, от индивидуалния напредък в обучението и от наблюдението на развитието на отделни деца или ученици, които срещат затруднения в обучението.

(2) За целите на обсъждането по ал. 1 могат да се използват и:

1. сведения от педагогически специалисти за силните страни на децата и учениците;
2. сведения от педагогически специалисти в детската градина или училището или от други специалисти за наличие на възможни рискови фактори в средата на тези деца или ученици;
3. данни от информацията, която придружава тези деца и ученици от детската градина, включително за предоставяни дейности по обща подкрепа за личностно развитие в детската градина;
4. данни от установяването на готовността на тези деца за училище, от логопедично изследване, материали от портфолио и други.

(3) Обсъждането на цялата информация по ал. 1 и 2 се прави от педагогическите специалисти, които работят с детето или ученика, като за резултатите от обсъждането се уведомява родителят.

(4) Въз основа на обсъждането за отделни деца и ученици се определят дейности от общата подкрепа за личностно развитие за целите на превенцията на обучителните затруднения.

(5) Въз основа на обсъждането се определят тези деца и ученици, на които е необходимо да се извърши оценка на индивидуалните им потребности за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие.

Чл. 30. (1) Дейности от общата подкрепа за целите на превенцията на насилието и преодоляване на проблемното поведение по чл. 45, т. 3, 4, 5 и 7 и за целите на превенцията на обучителните затруднения по чл. 27 задължително се осъществяват и в неучебно време, включително през ваканциите, съобразно потребностите на децата и учениците с обща продължителност за отделно дете/ученик или за група деца/ученици не повече от 30 учебни часа.

(2) За дейностите по ал. 1 директорът на детската градина или на училището въз основа на доклади на учители на групи или на класни ръководители и на резултатите от образователния процес издава заповед за определяне на децата и учениците и на условията за провеждане на дейностите.

(3) Родителите се информират за заповедта не по-късно от 7 дни преди началото на осъществяване на дейностите.

(4) В случай че родителите не осигуряват присъствието на децата или учениците, директорът на детската градина или училището писмено уведомява дирекция „Социално подпомагане“ по настоящия адрес на детето или ученика.

Чл. 31. Учителите в групата или класният ръководител запознават родителя с предприетите конкретни дейности за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение и/или за превенция на обучителните затруднения и го информират за резултатите от изпълнението им.

Чл. 32. В случаите, когато дете или ученик получава обща подкрепа и не се отчита напредък в развитието му, в тримесечен срок от предоставянето ѝ учителите в групата на детето, съответно класният ръководител на ученика запознават родителя за необходимостта от извършване на оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика.

Раздел III

Осигуряване на обща подкрепа за личностно развитие в център за подкрепа за личностно развитие

Чл. 33. (1) В центровете за подкрепа за личностно развитие, с изключение на центровете за специална образователна подкрепа, както и в Националния дворец на децата се осъществява обща подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

(2) Общата подкрепа за личностно развитие в центровете за подкрепа за личностно развитие може да включва:

1. занимания по интереси за развитие на интересите, способностите и компетентностите на децата и учениците в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта и изяви по интереси;
2. кариерно ориентиране на учениците;
3. педагогическа и психологическа подкрепа, включително дейности за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение;
4. грижа за здравето;
5. осигуряване на общезитие;
6. поощряване с морални и материални награди;
7. ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения;
8. логопедична работа;
9. екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти.

(3) Общата подкрепа за личностно развитие в Националния дворец на децата включва занимания по интереси за развитие на интересите, способностите и компетентностите на децата и учениците в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта и изяви по интереси.

(4) Общата подкрепа за личностно развитие по ал. 2 се осъществява чрез:

1. включване на децата и учениците в организирани обучителни, творчески, възпитателни, спортни и спортно-туристически дейности на общинско, областно, национално и международно равнище, включително през ваканциите;
2. подпомагане на кариерното ориентиране на учениците чрез дейности, насочени към стимулиране на развитието на личностни качества и придобиването на социални компетентности;
3. участие на децата и учениците в организирани групи за занимания по интереси в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското и здравното образование, както и за придобиване на умения за лидерство;
4. участие на децата и учениците в общински, областни, национални и международни проекти, програми и форуми в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта, кариерното ориентиране на учениците, превенцията на насилието и преодоляване на проблемното поведение, педагогическата и психологическата подкрепа, логопедичната работа;
5. поощряване на децата и учениците с морални и материални награди за високи постижения в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта, както и за особен принос към развитието на центъра за подкрепа за личностно развитие, който работи с тях;
6. провеждане на ранно оценяване на развитието на детето и на риска от обучителни затруднения;
7. провеждане на работа със средата, в която е детето или ученикът – семейството, връстниците, за превенция на насилието и за преодоляване на проблемното поведение на децата и учениците;
8. мотивиране на децата и учениците за активно включване и участие в дейността на институцията;
9. осъществяване на превенция на обучителните затруднения и на комуникативните нарушения;
10. настаняване на ученици в общезитие и осигуряване на условия за организиране и провеждане на самоподготовката им, провеждане на консултации по учебни предмети и индивидуална работа, организиране и провеждане на занимания по интереси, работа с родители.

- (5) Общата подкрепа за личностно развитие в Националния дворец на децата се осъществява чрез:
1. включване на децата и учениците в организирани обучителни, творчески, възпитателни, спортни и спортно-туристически дейности на общинско, областно, национално и международно равнище, включително през ваканциите;
  2. участие на децата и учениците в организирани групи за занимания по интереси в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското и здравното образование, както и за придобиване на умения за лидерство;
  3. участие на децата и учениците в общински, областни, национални и международни проекти, програми и форуми в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта;
  4. поощряване на децата и учениците с морални и материални награди за високи постижения в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта, както и за особен принос към развитието на Националния дворец на децата.
- (6) Когато на деца или ученици се предоставя обща подкрепа по ал. 2, т. 3 от център за подкрепа за личностно развитие, на тези деца или ученици не се предоставя такава дейност от други услуги, включително от социални услуги по Закона за социалното подпомагане (ЗСП) и правилника за неговото прилагане (ППЗСП).

Чл. 34. (1) Дейностите по осъществяване на обща подкрепа в центровете за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата се организират в учебни години.

(2) Учебната година в центровете за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата започва на 1 октомври и е с продължителност 12 месеца.

(3) Дейностите в центровете за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата се провеждат в съответствие с графика за учебното време и ваканциите, утвърден със заповед на министъра на образованието и науката.

Чл. 35. (1) Дейностите за занимания по интереси в центровете за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата се осъществяват въз основа на план за обучение съгласно рамкови изисквания за разработването му по образец съгласно приложение № 1. Планът за обучение се утвърждава от директора на центъра за подкрепа за личностно развитие или от директора на Националния дворец на децата.

(2) Планът за обучение разпределя времето за обучение по областите „Науки и технологии“, „Изкуства“ и „Спорт“ и съдържа:

1. брой на седмиците за обучение;
2. наименованията на областите и на профилите, по които се формират организационните педагогически форми;
3. годишен брой часове за обучение.

Чл. 36. Дейностите в центровете за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата се провеждат като:

1. индивидуална работа;
2. работа в различни организационни педагогически форми;
3. масови прояви и публични изяви.

Чл. 37. (1) Обучението в центровете за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата се осъществява в организационни педагогически форми, които работят по утвърден от директора план за обучение и са формирани с деца и ученици от една и съща или от различна възраст, разпределени в група/групи за обучение в зависимост от степента на подготовка на децата и учениците.

(2) Групите за обучение по ал. 1 могат да бъдат:

1. постоянно действащи, в които се обучават деца и ученици през цялата учебна година съгласно план за обучение;
2. временно действащи групи през учебната година, в които се обучават деца и ученици за участие в научни, културно-образователни и спортни изяви на общинско, областно, национално и международно равнище; заниманията може да се провеждат до 4 седмици със седмична заетост до 8 учебни часа за всяка група, като учителите ръководят до 3 групи през учебната година;
3. временно действащи групи през ваканциите, в които се обучават деца и ученици за участие в научни, културно-образователни и спортни изяви на общинско, областно, национално и международно равнище; продължителността на заниманията за всяка група е до 2 седмици със седмична заетост до 20 учебни часа, като учителите ръководят до 2 групи през ваканциите.

(3) През ваканциите заниманията в групи с деца и ученици се провеждат в съответствие с възможностите и ресурсите на центровете за подкрепа за личностно развитие и на Националния дворец на децата.

Чл. 38. (1) Целите и задачите на обучението, структурата и обемът на съдържанието на дейностите, насочени към развитие на интересите, способностите и компетентностите на децата и учениците, както и очакваните резултати се определят с програма за обучение, по която работи групата.

(2) Програмата за обучение се изготвя от учителя, който ръководи групата в съответната организационна педагогическа форма, и се утвърждава от директора на центъра за подкрепа за личностно развитие или от директора на Националния дворец на децата.

Чл. 39. (1) Продължителността на дейностите в различните организационни педагогически форми се определя в учебни часове.

(2) Учебният час е:

1. за деца и за ученици до III клас – 30 минути;
2. за ученици от IV до XII клас – 40 минути.

(3) Почивката между отделните часове е от 10 до 30 минути.

Чл. 40. Дейностите в организационните педагогически форми се осъществяват в съответствие със:

1. интересите, свободното време и възрастовите особености на децата и учениците;
2. плана за обучение;
3. правилника за устройството и дейността на центъра за подкрепа за личностно развитие или на Националния дворец на децата.

Чл. 41. (1) Организационните педагогически форми и групите в тях се съгласуват с първостепенния разпоредител с бюджет и с началника на регионалното управление на образованието и се утвърждават от директора на центъра за подкрепа за личностно развитие или от директора на Националния дворец на децата.

(2) В зависимост от организационната педагогическа форма и спецификата на дейността, осъществявана в нея, се провеждат до пет учебни часа в един ден.

(3) В област „Спорт“ при учебно-тренировъчна дейност се провеждат не по-малко от два учебни часа.

Чл. 42. Общата подкрепа за личностно развитие в центровете за подкрепа за личностно развитие – ученически обществения, включва:

1. настаняване на ученици за живеене и нощуване;
2. осигуряване на условия за организиране и провеждане на самоподготовка на учениците;
3. провеждане на консултации по учебни предмети и индивидуална работа;
4. организиране и провеждане на занимания по интереси;
5. работа с родители.

Чл. 43. Общата подкрепа за личностно развитие в центровете за подкрепа за личностно развитие – астрономически обсерватории и планетариуми, включва:

1. обучителни дейности;
2. дейности, свързани с научноизследователски проекти;
3. дейности за популяризиране на астрономията и природните науки;
4. масови прояви и публични изяви.

Раздел IV

Изграждане на позитивен организационен климат и на подходяща психологическа среда в детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие

Чл. 44. (1) Изграждането на позитивен организационен климат и на подходяща психологическа среда в детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие се основава на обща институционална политика и е израз на общата воля и координираните усилия на всички участници в образователния процес.

(2) Основен принцип при изграждането на институционалната политика за противодействие на тормоза и насилието е прилагането на цялостен подход, полагане на координирани и последователни усилия за предотвратяване на тормоза и насилието и създаване на позитивна среда в образователната институция.

(3) Дейностите по превенция и интервенция на тормоза и насилието се разработват въз основа на Механизъм за противодействие на тормоза и насилието в институциите в системата на предучилищното и училищното образование и на алгоритъм за неговото прилагане, утвърдени със заповед от министъра на образованието и науката.

Чл. 45. За преодоляване на проблемното поведение на детето или ученика и за справяне със затрудненията му с приобщаването в образователния процес и в институционалната среда, с участието му в дейността на институцията и с поведенческите му прояви се прилагат една или повече от следните дейности за въздействие върху вътрешната мотивация:

1. обсъждане между ученика и класния ръководител с цел изясняване на възникнал проблем и получаване на подкрепа за решаването му;
2. използване на посредник при решаване на конфликт в училище;
3. консултиране на детето или ученика с психолог/педагогически съветник;
4. създаване на условия за включване на ученика в група за повишаване на социалните умения за общуване и за решаване на конфликти по ненасилствен начин;
5. насочване на детето или ученика към занимания, съобразени с неговите потребности;
6. индивидуална подкрепа за ученика от личност, която той уважава (наставничество);
7. участие на ученика в дейности в полза на паралелката или училището, включително определяне на възможности за участие на ученика в доброволчески инициативи;
8. други дейности, определени в правилника за дейността на институцията.

Чл. 46. (1) Дейността по чл. 45, т. 1 се прилага в случай на необходимост от изясняване на възникнал конкретен проблем.

(2) Класният ръководител осъществява разговор с ученика за установяване на причините, довели до възникването на проблема, при спазване на етичния кодекс на училищната общност.

(3) В резултат от дейността по ал. 2 класният ръководител съвместно с ученика определя дейности, които да доведат до преодоляване на проблема.

(4) Класният ръководител оказва подкрепа на ученика за осъществяване на дейностите по ал. 3.

Чл. 47. (1) Дейността по чл. 45, т. 2 се осъществява в училището от подготвен за разрешаване на конфликтни ситуации учител, психолог и/или педагогически съветник, който не е страна в конкретния конфликт и който посредничи между страните в конфликта с цел разрешаването му.

(2) Посредникът в конфликта по ал. 1 провежда разговор с всички страни в конфликта за установяване на причините, довели до възникването му, при спазване на етичния кодекс на училищната общност.

(3) След изясняване на причините за възникването на конфликта ученикът или учениците получават подкрепа от посредника по ал. 1 за разрешаването му.

Чл. 48. (1) Дейностите по чл. 45, т. 3 и 5 се осъществяват по препоръка на учителите на групата, на класния ръководител или на друг педагогически специалист.

(2) Дейността по ал. 1 се извършва след наблюдение на детето или ученика в процеса на обучението и в дейността на детската градина или училището и установяване на необходимост от провеждане на консултации с психолог или с педагогически съветник или за насочване към занимания, съобразени с неговите интереси.

(3) Консултациите се провеждат от психолога или от педагогическия съветник въз основа на потребностите на детето или ученика.

(4) Заниманията по интереси може да се провеждат чрез различни организационни педагогически форми – клуб, състав, ансамбъл, секция, отбор и други, и включват дейности по чл. 20.

Чл. 49. (1) Дейността по чл. 45, т. 4 се осъществява по препоръка на класния ръководител или на друг педагогически специалист.

(2) Дейността по ал. 1 се извършва след наблюдение на ученика в процеса на обучението и в дейността на училището и установяване на необходимост от включване в група за повишаване на социалните умения за общуване и решаване на конфликти.

(3) Групите по ал. 2 се организират в училището, а при необходимост се привличат и външни специалисти.

Чл. 50. (1) Дейността по чл. 45, т. 6 се осъществява от личност по избор на ученика, която той приема и уважава и която е изразила съгласие за участие в индивидуалната му подкрепа.

(2) Индивидуалната подкрепа на ученика по ал. 1 може да бъде осъществена от учител от училището, от лице от семейството, от близък на ученика или от обществено изявена личност, на която ученикът има доверие или която представлява пример за него и спомага за развитието на силните му страни и за цялостното му личностно развитие.

(3) Класният ръководител на ученика организира осъществяването на индивидуалната подкрепа по ал. 1, за което информира родителя.

Чл. 51. (1) Дейността по чл. 45, т. 7 се осъществява, като ученикът съвместно с класния ръководител избира конкретна дейност, определена в правилника за дейността на училището, която да извърши в полза на училището или паралелката.

(2) Дейността в полза на училището или паралелката трябва да е съобразена с възрастовите особености и здравословното състояние на учениците и да не унижава тяхното достойнство.

Чл. 52. Дейността по чл. 45, т. 7, свързана с определяне на възможности за участие на ученика в доброволчески инициативи, се осъществява по желание на ученика след избор на такива инициативи от училището.

Чл. 53. (1) За всички предприети дейности с децата или учениците за преодоляване на проблемното им поведение и за справяне със затрудненията им с приобщаването в образователния процес и в институционалната среда, с участието в дейността на институцията и с поведенческите им прояви се информира родителят, а за дейността по чл. 45, т. 6 се изисква и информираното му съгласие.

(2) Родителят е длъжен да съдейства и да подпомага учителите и другите педагогически специалисти при реализирането на дейностите по чл. 45.

(3) При отказ от страна на родителя да съдейства и да подпомага реализирането на дейностите по чл. 45 директорът на институцията писмено сигнализира дирекция „Социално подпомагане“ по настоящия адрес на детето или ученика за предприемане на действия при необходимост при условията и по реда на Закона за закрила на детето.

(4) Директорът на дирекция „Социално подпомагане“ уведомява директора на детската градина или училището за предприетите действия по отношение на родителя в срок до 10 работни дни от предприемането им.

(5) Дейностите по чл. 45 се предприемат и се осъществяват независимо от предприетите действия по ал. 4 по отношение на родителя.

Чл. 54. (1) Децата и учениците се поощряват с морални и материални награди за високи постижения в образователната дейност, в заниманията по интереси и за приноса им към развитието на институционалната общност при:

1. постигнати изключителни успехи в учебната дейност и за върхови постижения и класирани на призови места при реализирането на изследователски проекти в конкретни предметни области, на творчески проекти или на проекти, свързани с иновации в образованието;

2. класирани на призови места и получаване на отличия за значими постижения в национални и международни състезания, олимпиади, конкурси, фестивали и други форуми за изява на способностите в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта;

3. прояви на гражданска доблест и участие в доброволчески или благотворителни инициативи или при участие в дейности и значими прояви за приобщаване на децата и учениците към непреходните национални значими идеали и ценности.

(2) Директорът на съответната институция след решение на педагогическия съвет със заповед може да учредява награди за децата и учениците. В заповедта се определят и конкретни критерии, на които трябва да отговарят децата и учениците, за да бъдат удостоени с определена награда.

(3) Наградите, с които се удостояват децата и учениците, може да бъдат грамоти, сертификати, плакети, предметни награди и други в зависимост от възможностите на институцията и постиженията на децата и учениците.

(4) Предложенията за удостояване с награди се правят до директора на съответната институция от педагогически специалисти, от специалисти, осъществяващи занимания по интереси с деца и ученици, от родители, от ученици в институцията, от други лица и организации.

(5) Предложенията съдържат трите имена на детето или ученика, групата/класа, в който се обучава, мотивите за предложението и информация за конкретните постижения на детето или ученика в подкрепа на направеното предложение.

(6) Постъпилите предложения се обсъждат на заседание на педагогическия съвет.

(7) Директорът въз основа на решението на педагогическия съвет със заповед определя децата и учениците, които се удостояват с награди.

(8) Наградите се връчват на значими национални празници, по тържествени поводи или на специално организирани събития.

(9) Награди за децата и учениците може да бъдат определени и с правилника за дейността на съответната институция.

Чл. 55. Началникът на регионалното управление на образованието и кметът на общината със заповед може да учредяват регионални, съответно общински награди на децата и учениците. В заповедта за учредяване се определят процедурата и конкретните критерии, на които трябва да отговарят децата и учениците, за да бъдат удостоени с определена награда.

Чл. 56. (1) Министърът на образованието и науката може да учредява национални награди за децата и учениците. В заповедта за учредяване се определят конкретните условия и критерии, на които трябва да отговарят децата и учениците, за да бъдат удостоени с определена награда.

(2) Мотивирани предложения за удостояване с награди се правят до министъра на образованието и науката от началници на регионални управления на образованието, от директори на институции, от други лица и организации.

(3) За всяка учредена награда министърът на образованието и науката определя със заповед комисия, която разглежда постъпилите мотивирани предложения и предлага децата и учениците за награждаване.

(4) Министърът на образованието и науката въз основа на предложението на комисията по ал. 3 със заповед определя децата и учениците, които се удостояват с награди.

(5) Наградите се връчват на значими национални празници, по тържествени поводи или на специално организирани събития.

(6) Министърът на образованието и науката присъжда почетно отличие „Национална диплома“ на зрелостници за отличен (6,00) успех по всички учебни предмети, вписани в дипломата за средно образование, и за изявени способности в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта. Отличие то има морална стойност и е признание за високи постижения на ученици от българските училища.

(7) Цялостната дейност по определянето на предложенията за награждаване на зрелостници с почетното отличие „Национална диплома“ за съответния регион се организира от началника на регионалното управление на образованието.

(8) Ежегодно в Министерството на образованието и науката се създава комисия, която разглежда постъпилите предложения от началниците на регионалните управления на образованието за награждаване с почетното отличие „Национална диплома“.

(9) Министърът на образованието и науката по предложение на комисията по ал. 8 със заповед определя носителите на почетното отличие „Национална диплома“ за съответната година.

(10) Министърът на образованието и науката ежегодно присъжда и званието „лауреат“ на национална олимпиада на учениците, получили оценка отличен (6,00) от национален кръг на олимпиада и завършващи средно образование през съответната учебна година. Удостоверението за присъдено звание „лауреат“ се присъжда за конкретна учебна година на ученици, които завършват средно образование в годината на провеждането на националната олимпиада.

Чл. 57. (1) Учениците може да се подпомагат със стипендии, определени с акт на Министерския съвет.

(2) При условията и по реда на Наредбата за условията и реда за осъществяване на закрила на деца с изявени дарби (обн., ДВ, бр. 111 от 2003 г.; изм. и доп., бр. 51 и 89 от 2005 г., бр. 14 и 37 от 2006 г., бр. 79 от 2009 г., бр. 107 от 2011 г., бр. 48 и 62 от 2013 г., бр. 36 от 2014 г., бр. 28 от 2016 г. и бр. 22 от 2017 г.) учениците могат да получават стипендии, както и да се поощряват с еднократно финансово подпомагане.

УСЛОВИЯ И РЕД ЗА НАЛАГАНЕ НА САНКЦИИ НА УЧЕНИЦИТЕ

Чл. 58. За неизпълнение на задълженията на учениците, определени в ЗПУО, в подзаконовите нормативни актове по прилагането му и в правилника за дейността на училището, може да се налагат санкциите, определени в чл. 199, ал. 1 ЗПУО, и мерките по чл. 199, ал. 2 и 3 ЗПУО.

Чл. 59. (1) Освен налагането на санкция в зависимост от причините за проблемното му поведение на ученика се предоставя планирана обща подкрепа за личностно развитие по чл. 178, ал. 1, т. 12 ЗПУО.

(2) Видът на дейностите за обща подкрепа по ал. 1 се определя от координатора по чл. 7 съвместно с класния ръководител, учителите на ученика и родителя.

(3) За преодоляване на проблемното поведение и за превенция на отпадането от училище на ученици, които извършват нарушения, отсъстват по неуважителни причини или са в риск от отпадане, класният ръководител и/или педагогическият съветник в училището осъществяват връзката и сътрудничеството между училището, семейството и обкръжението на учениците.

Чл. 60. (1) В процедурата по налагане на санкцията малолетният ученик се представлява от родителя или от упълномощено от родителя лице, а непълнолетният ученик извършва всички действия лично, но със съгласието на родителя си.

(2) В случай че родителят ще отсъства от настоящия си адрес за срок повече от един месец, той уведомява писмено директора на училището, като посочва лице, което ще контактува с училището за времето на отсъствието му по всички въпроси, свързани с училищното образование, с изключение на отписване на ученика от училището или промяна на формата на обучение, както и на адрес и контакти на лицето.

(3) При неизпълнение от страна на родителя на задълженията по ал. 2, както и в случаите, когато родителят или лицето по ал. 2 не могат да бъдат открити на посочения адрес, директорът на училището сигнализира дирекция „Социално подпомагане“ по настоящия адрес на ученика за приемане на действия при условията и по реда на Закона за закрила на детето.

Чл. 61. (1) Отсъствията на учениците от училище се отчитат в учебни часове.

(2) Закъснение на ученика за учебен час до 20 минути се отчита като половин отсъствие, а закъснение на ученика за учебен час с повече от 20 минути – като едно отсъствие.

(3) Ако ученикът отсъства от училище един учебен ден и няма данни, че е налице уважителна причина по чл. 62, ал. 1, класният ръководител е длъжен да уведоми за това родителя с писмо, по имейл или в телефонен разговор и да обсъди с него възможностите за отстраняване на причините за отсъствието.

(4) Броят на отсъствията на ученика се отбелязва в дневника на класа, а в края на всеки учебен срок се вписва в ученическата книжка на ученика.

Чл. 62. (1) Ученикът може да отсъства от училище по уважителни причини в следните случаи:

1. по медицински причини, за което представя медицински документ до 3 учебни дни след връщането си в училище, издаден от общопрактикуващ лекар или от лекар в лечебно заведение;

2. поради участие в други дейности извън процеса на училищното образование, като състезания, конкурси, олимпиади, фестивали, концерти, спектакли, изложби и други, при представяне на документ от спортния клуб, в който ученикът членува, от организаторите на дейностите, от институцията, от името на която участва в тях, и след потвърждение от родителя;

3. до 3 учебни дни в една учебна година въз основа на мотивирано писмено заявление от родителя до класния ръководител;

4. до 7 учебни дни в една учебна година с предварително разрешение на директора на училището въз основа на мотивирано писмено заявление от родителя, в което подробно се описват причините за отсъствието.

(2) Заявлението по ал. 1, т. 3 се подава преди отсъствието на ученика, а ако това е невъзможно, родителят уведомява класния ръководител в телефонен разговор или по имейл и подава заявлението до 3 учебни дни след връщането на ученика в училище.

(3) В случай че заявлението по ал. 1, т. 4 не може да се подаде преди отсъствието на ученика, родителят уведомява за това класния ръководител в телефонен разговор или по имейл и подава заявлението до 3 учебни дни след връщането на ученика в училище. Директорът на училището въз основа на заявлението взема решение дали отсъствията на ученика са по уважителни причини.

(4) За удостоверяване на уважителните причини по ал. 1, т. 1 за учениците в българските училища в чужбина се прилага действащото законодателство на страната, в която е открито училището.

(5) Ученик може да отсъства по уважителни медицински причини от учебния час по учебния предмет физическо възпитание и спорт, когато е противопоказно физическото натоварване и присъствието му в учебния час. Видът на заболяването и заключението за освобождаване от обучение по учебния предмет физическо възпитание и спорт се удостоверяват с медицински документ.

(6) Не може да отсъства от учебния час по учебния предмет физическо възпитание и спорт ученик в случаите по ал. 5, за който е противопоказно физическо натоварване, но не и присъствието в учебния час.

(7) В случаите по ал. 5, когато освобождаването е за целия учебен срок или за учебната година, ученикът няма право да напуска територията на училището по време на учебния час, а директорът въз основа на представените медицински документи определя със заповед начина на уплътняване за ученика на времето, определено за учебните часове. Заповедта се съобщава на родителя на ученика.

Чл. 63. Санкциите „преместване в друго училище“ и „преместване от дневна форма в самостоятелна форма на обучение“ може да се налагат и за допуснати повече от 15 отсъствия по неуважителни причини през учебната година.

Чл. 64. (1) Директорът на училището задължително писмено уведомява родителя или съответното лице по чл. 60, ал. 1 или 2 за откриването на процедура по налагане на санкция, а в случаите на налагане на санкция „предупреждение за преместване в друго училище“, „преместване в друго училище“ или „преместване от дневна форма в самостоятелна форма на обучение“ – и съответните териториални структури за закрила на детето.

(2) В уведомлението по ал. 1 се посочват извършеното от ученика нарушение и условията по чл. 60, ал. 1 и чл. 65, ал. 2, при които родителят или определеното лице по чл. 60, ал. 2 може да участва в процедурата по налагане на санкцията.

(3) Връщането на уведомлението по ал. 1 се извършва от служител на училището, по пощата или чрез куриерска служба с препоръчана пратка с обратна разписка на адреса на родителя или на лицето по чл. 60, ал. 2. Съобщаването по ал. 1 може да се извърши и на посочен от родителя или лицето по чл. 60, ал. 2 електронен адрес, като в този случай връщането се удостоверява с копие от електронния запис за това.

Чл. 65. (1) Преди налагане на санкция директорът или упълномощено от него лице задължително изслушва ученика в присъствието на психолог или на педагогически съветник и/или се запознава с писменото обяснение на ученика на фактите и обстоятелствата, свързани с конкретното нарушение. На изслушването присъства и социален работник в съответствие с чл. 15, ал. 4 от Закона за закрила на детето.

(2) Родителят на ученика, съответно лицето по чл. 60, ал. 2, има право да присъства на изслушването и да изрази мнение.

(3) По предложение на класния ръководител и/или по молба на непълнолетния ученик, съответно на родителя или лицето по чл. 60, ал. 2, когато ученикът е малолетен, изслушването на ученика може да се извърши и в присъствието на учител, на друг педагогически специалист от училището или на друго лице, на което ученикът има доверие.

(4) За изясняване на фактите и обстоятелствата по време на изслушването директорът може да покани за участие и за изразяване на мнение учители, които преподават на ученика, както и ученици от училището, запознати с конкретното нарушение.

(5) За всяка процедура по налагане на санкция и на мярка по чл. 199, ал. 2 или 3 ЗПУО се определя лице, което да докладва за извършеното нарушение – класният ръководител или учител, който преподава на ученика.

Чл. 66. В зависимост от тежестта на нарушенията и обстоятелствата класният ръководител и/или педагогическият съвет обективно преценяват и предлагат на директора съответната санкция.

Чл. 67. Преди налагане на санкция се взема предвид мнението на класния ръководител на ученика.

Чл. 68. (1) Заповедта за налагане на санкцията се издава при спазване на разпоредбите на чл. 205 ЗПУО.

(2) В мотивите се посочват предприетите дейности за мотивация на ученика и за преодоляване на проблемното му поведение, в случай че такива са били предприети, и причините те да не дадат резултат.

Чл. 69. (1) Наложеният санкции се отразяват в ученическата книжка, в личния картон/личното образователно дело на ученика и в бележника за кореспонденция.

(2) Ученик, на когото е наложена санкция „преместване в друго училище“, продължава обучението си в другото училище при условия и по ред, определени със заповед на началника на регионалното управление на образованието.

(3) Ученик, на когото е наложена санкция „предупреждение за преместване в друго училище“, „преместване в друго училище“ или „преместване от дневна форма в самостоятелна форма на обучение“, за срока на санкцията се лишава от правото да получава стипендия за отличен успех.

(4) Санкциите се заличават с изтичане на срока, за който са наложени, или предсрочно по реда, по който са наложени.

Глава четвърта

УСЛОВИЯ И РЕД ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ДОПЪЛНИТЕЛНА ПОДКРЕПА ЗА ЛИЧНОСТНО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ

Раздел I

Оценка на индивидуалните потребности на детето и ученика за осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие

Чл. 70. (1) Допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците се предоставя въз основа на извършена оценка на индивидуалните им потребности.

(2) Оценка по ал. 1 се извършва от екип за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика, утвърден със заповед на директора на детската градина или училището за конкретно дете или ученик по чл. 187, ал. 2 ЗПУО.

Чл. 71. (1) Оценката на индивидуалните потребности на дете или ученик е процес на събиране и анализиране на специфична информация за неговото функциониране – силни страни, затруднения, потенциал за оптимално развитие, участие в образователния процес, възможности за реализация.

(2) Въз основа на обсъждането на информацията по чл. 29, ал. 1 и 2 се определят децата и учениците, на които следва да се извърши оценка на индивидуалните им потребности с цел осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие.

(3) За извършването на оценката родителят представя следните документи:

1. заявление до директора;
2. статуси от проведени предварителни изследвания и консултации – психологични, логопедични, медицински, както и становище от специален педагог – при наличие на такива, в зависимост от потребностите на детето или ученика;
3. всички документи, съдържащи информация за здравословното състояние и социалното положение на детето, документи, издадени от съда, както и други документи, които имат отношение към обучението и образованието на детето или ученика, включително документи от детската градина, при наличие на такива;
4. протокол от специализирана по профила на заболяването лекарска консултативна комисия и/или решение на териториална експертна лекарска комисия (ТЕЛК), и/или на Национална експертна лекарска комисия (НЕЛК) с приложена лична амбулаторна карта, съдържаща информация за проведени изследвания, консултации, епикризи и други, които удостоверяват заболяването – при деца и ученици с хронични заболявания.

(4) При извършването на оценката се вземат предвид и:

1. резултатите от ранното оценяване на развитието на детето и на риска от обучителни затруднения;
2. документите от личното образователно дело на детето или ученика и материали от портфолиото на детето;
3. други документи при необходимост по преценка на екипа по чл. 70, ал. 2.

(5) За извършването на оценката на индивидуалните потребности на деца и ученици с изяви дарби родителят представя и документи, удостоверяващи постиженията, класиранията на призови места на децата и учениците и др.

(6) За извършването на оценката на индивидуалните потребности на ученик в българско училище в чужбина може да се представят други документи освен посочените в ал. 3, т. 4, предвидени в действащото законодателство на страната, в която е открито училището.

Чл. 72. (1) Оценяването на индивидуалните потребности на дете или ученик, което не владее български език, се извършва на езика, който детето или ученикът владее най-добре, като при необходимост се ползва преводач, осигурен от родителя.

(2) При необходимост, в случай че родителят не може да осигури преводач, съдействие за осигуряването му може да окаже регионалното управление на образованието.

Чл. 73. (1) Оценката на индивидуалните потребности на деца и ученици, за които има индикации, че са със специални образователни потребности, се извършва от екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика, който състав включва психолог, логопед, ресурсен учител, а при деца и ученици с увреден слух или с нарушено зрение – и рехабилитатор на слуха и говора или учител на деца и ученици с нарушено зрение, учителите в групата в детската градина/класния ръководител и учителите, които преподават на ученика в училището. Оценяват се познавателно развитие, комуникативни умения, социални умения, физическо развитие, адаптивно поведение, психични реакции, семейно функциониране.

(2) Оценката на индивидуалните потребности на деца и ученици в риск се извършва от екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика, който състав включва психолог и/или педагогически съветник, и логопед в детската градина или в училището, учителите в групата в детската градина/класния ръководител и учителите, които преподават на ученика в училището. Оценяват се рисковите и защитните фактори в ситуацията на детето или ученика и неговата среда.

(3) Оценката на индивидуалните потребности на деца и ученици с изяви дарби се извършва от екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика, който състав включва учителите в групата в детската градина/класния ръководител и учителите, които преподават на ученика в училището, психолог или педагогически съветник, или от специалистите, които обучават или тренират ученика в център за подкрепа за личностно развитие, в Националния дворец на децата или в спортен клуб. Оценяват се конкретните области на изявите дарби и способности.

(4) Оценката на индивидуалните потребности на деца и ученици с хронични заболявания се извършва от екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика, който състав включва психолог, учителите в групата в детската градина/класния ръководител и учителите, които преподават на ученика в училището, медицинския специалист в здравния кабинет в сътрудничество с личния лекар на детето или ученика. Оценява се здравословното състояние на детето или ученика и влиянието му върху обучението.

(5) При извършване на оценката може да участват и други специалисти извън посочените в ал. 1 – 4.

Чл. 74. В случай че детската градина или училището не може да осигури някой от специалистите по чл. 73, с изключение на психолога или педагогическия съветник, както и когато за оценката на индивидуалните потребности на децата и учениците са необходими и други специалисти, директорът на детската градина или училището може да изпрати заявления за осигуряването им от регионалния център за подкрепа на процеса на приобщащото образование, Държавния логопедичен център, център за подкрепа за личностно развитие, включително център за специална образователна подкрепа, специално училище за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания.

Чл. 75. (1) Оценката на индивидуалните потребности на децата и учениците, за които има индикации, че са със специални образователни потребности, се извършва в срок до 3 месеца от началото на учебната година, като продължителността на оценяването е най-малко 14 дни.

(2) Оценката на индивидуалните потребности на децата и учениците с изяви дарби, в риск и с хронични заболявания се извършва съобразно спецификата на всеки отделен случай, но не по-късно от 3 месеца от установяване на потребността от извършване на оценка.

(3) Оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците, за които има индикации, че са със специални образователни потребности, може да се извършва и по всяко друго време през учебната година, ако се установи потребност от такава оценка, като продължителността на оценяването е най-малко 14 дни и се извършва в срок до 3 месеца от установяването на потребността.

Чл. 76. При извършването на оценката на индивидуалните потребности на децата и учениците специалистите от екипа по чл. 70, ал. 2:

1. използват адаптирани за българските условия инструменти, например DP-3: Рейтингова скала за оценка на детското развитие, WISC IV: Скала за интелигентност на Уекслер за деца, Conners 3: Рейтингова скала за оценка на хиперактивността и коморбидните състояния, CARS2: Рейтингова скала за оценка на детския аутизъм, методики за функционална оценка като метода за оценка на образователните потребности на децата и учениците, методика за функционална оценка и работа с деца с умствена изостаналост и аутистичен спектър на развитие, методика за оценка на индивидуалните потребности на деца и ученици с множество увреждания, методики за вербално и невербално оценяване – ПЕКС (PECS) система, МАКАТОН, комуникация „ръка в ръка“, метода Тадома, метода C-MAP и други;
2. вземат предвид образователните и личните постижения на детето или ученика;
3. вземат предвид социалното и емоционалното развитие на детето или ученика;
4. използват формални и неформални методи на наблюдение и оценка;
5. използват събраната до момента информация за детето и ученика по чл. 29;
6. вземат предвид информацията за детето или ученика, предоставена от ръководители на социални услуги в общността, в случаите, когато детето или ученикът ползват такива, както и от лечебни заведения при необходимост;
7. вземат предвид мнението на родителя;
8. вземат предвид мнението на детето или ученика – при възможност;
9. гарантират достъпа на информация за родителя през всички етапи на оценявания процес;
10. спазват етичния кодекс на детската градина или училището.

Чл. 77. (1) Оценката на децата и учениците се извършва индивидуално от всеки специалист в екипа при отчитане на силните страни и възможностите за участие в образователния процес на детето или ученика.

(2) Времето за индивидуално оценяване на едно дете или ученик е по преценка на съответния специалист в зависимост от индивидуалните особености и потребности на детето или ученика и е в рамките на съответните срокове по чл. 75.

Чл. 78. (1) Оценката на индивидуалните потребности от допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците е функционална.

(2) При извършването на оценката на децата и учениците, за които има индикации, че са със специални образователни потребности, увреждането и функционирането се разглеждат като следствие от взаимодействието между здравословното състояние и факторите на средата в съответствие с Международната класификация на функционирането на човека, уврежданията и здравето (ICF) на Световната здравна организация (СЗО) и при отчитане на Международната класификация на болестите – МКБ 10 на СЗО.

(3) Оценката на децата и учениците по ал. 2 се извършва съгласно Карта за оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика.

(4) Всеки специалист от екипа по чл. 70, ал. 2 попълва съответната на неговата компетентност част от Картата за оценка, като отделните части се съгласуват между специалистите и се вписва общо становище за функционирането на детето и за необходимата допълнителна подкрепа.

(5) Родителят писмено изразява в картата за оценка съгласието или несъгласието си с извършената оценка на индивидуалните потребности и с решението за предложената допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето или ученика.

(6) Картата за оценка е неразделна част от личното образователно дело на детето или ученика в националната електронна информационна система за предучилищното и училищното образование (НЕИСПУО) и се предава заедно с останалите негови документи при прехода му от една институция в друга в системата на предучилищното и училищното образование.

(7) На родителя се предоставя при поискване копие от попълнената Карта за оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика.

Чл. 79. (1) При несъгласие на родителя с оценката на индивидуалните потребности на детето или ученика със специални образователни потребности, извършена в детската градина или училището, той може да подаде заявление до директора на съответния регионален център за подкрепа на процеса на приобщащото образование за организиране на повторна оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика в 14-дневен срок от извършването на оценката от екипа за подкрепа за личностно развитие. Родителят посочва в заявлението мотивите за несъгласието си с оценката на индивидуалните потребности на детето или ученика със специални образователни потребности.

(2) В случаите на несъгласие на родителя с предложената допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето или ученика, независимо че въз основа на оценките на индивидуалните потребности по ал. 1 е установена такава необходимост, и за предотвратяване на риска от отпадане от образование директорът на детската градина или училището писмено уведомява дирекция „Социално подпомагане“ по настоящия адрес на детето или ученика с цел осигуряване на неговия най-добър интерес.

(3) Директорът на дирекция „Социално подпомагане“ в срок до 10 работни дни от получаването на уведомлението писмено информира директора на детската градина или училището за предприетите действия.

(4) В случаите по ал. 2 детската градина или училището задължително организира предоставянето на дейности за обща подкрепа за личностно развитие на детето или ученика.

Чл. 80. (1) Оценката на индивидуалните потребности на деца и ученици, за които има индикации, че са деца или ученици в риск, включва оценяване на рисковите фактори за развитието на детето или ученика.

(2) Оценяват се:

1. история на здравословното състояние на детето или ученика;
2. неблагоприятни условия в средата/ситуацията на детето или ученика;
3. стресови събития в живота на детето или ученика;
4. демографски фактори, оказващи влияние на развитието на детето или ученика.

(3) Елементите на оценката включват:

1. индивидуални фактори в развитието – използва се Карта за оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика по чл. 78, ал. 3; отчита се и разбирането на детето или ученика за проблема;
2. фактори в средата на детето или ученика – отчитат се загубите и травматичните събития или събитията с негативно влияние върху развитието и обучението на детето или ученика;
3. подкрепяща среда – отчитат се обкръжението на детето или ученика, общността в детската градина или училището, формирането на приятелства, участието в занимания по интереси и други.

Чл. 81. (1) За извършването на оценката на индивидуалните потребности на децата и учениците, които проявяват способности в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта и имат постижения, надвишаващи постиженията на техните връстници, се използва информация, предоставена от учители, родители, деца и ученици или получена след изяви на детето или ученика.

(2) В случай че ученици с изявени дарби имат затруднения в обучението по един или повече учебни предмети, на тях може да им бъде извършена оценка на индивидуалните потребности за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие за преодоляване на обучителните трудности. Оценката се извършва съгласно Карта за оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика по чл. 78, ал. 3.

Раздел II

Осигуряване на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците

Чл. 82. (1) Институциите в системата на предучилищното и училищното образование – детските градини, училищата, центрове за подкрепа за личностно развитие и специализирани обслужващи звена, осигуряват допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.

(2) Допълнителната подкрепа за личностно развитие според вида си е краткосрочна или дългосрочна.

(3) Краткосрочна е подкрепата, която въз основа на оценката на индивидуалните потребности на детето или ученика се предоставя за определено време в процеса на предучилищното и училищното образование, като:

1. за деца или ученици със специални образователни потребности обхваща период от минимум една учебна година до максимум края на съответния етап от степеня на образование;
2. за деца и ученици в риск обхваща времето на планираните дейности за работа по конкретния случай, която се осъществява в детската градина и училището в сътрудничество с отделите за закрила на детето;
3. за деца и ученици с изявени дарби обхваща период от минимум една учебна година;
4. за деца и ученици с хронични заболявания обхваща периода, необходим за лечението на детето или ученика; при необходимост срокът ѝ се удължава в зависимост от здравословното състояние на детето или ученика.

(4) Дългосрочна е подкрепата, която обхваща повече от един етап от степеня на образование, повече от една степен на образование или е за целия период на обучение на детето или ученика в детската градина или училището.

(5) Допълнителната подкрепа за личностно развитие включва:

1. работа с дете и ученик по конкретен случай;
2. психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания;
3. осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
4. предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;
5. ресурсно подпомагане.

(6) Когато на деца или ученици се предоставя допълнителна подкрепа по ал. 5, т. 2 от институция в системата на предучилищното и училищното образование, на тези деца или ученици не се предоставя такава дейност в други услуги, включително в социални услуги по ЗСП и ППЗСП.

Чл. 83. (1) Допълнителната подкрепа за личностно развитие се реализира от детската градина и училището чрез план за подкрепа по чл. 187, ал. 3 ЗПУО, изготвен за дете или ученик.

(2) Родителят се запознава с плана за подкрепа на детето или ученика, като му се предоставя копие от него при поискване.

(3) Родителят е длъжен да оказва съдействие за изпълнението на плана за подкрепа на детето или ученика.

Чл. 84. Работата с дете и ученик по конкретен случай е метод, който цели гарантиране на индивидуален подход при предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето или ученика.

Чл. 85. (1) Работата по конкретен случай се основава на оценката на индивидуалните потребности и е насочена към децата и учениците в риск, а в някои случаи, определени от екипа по чл. 70, ал. 2, и към децата и учениците със специални образователни потребности и децата и учениците с изявени дарби. Работата по конкретен случай се осъществява от екипа за подкрепа за личностно развитие при съгласуване и координиране на действията му с водещия на случая в отдела за закрила на детето.

(2) Членовете на екипа може да участват в интердисциплинарна екипна работа със специалисти от социални услуги в случаите, когато детето или ученикът ползват такива, или с други специалисти, включително медицински, които осигуряват здравната грижа за детето или ученика.

(3) Водещият на случая по ал. 1 координира работата си със специалистите от екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика и със специалистите по ал. 2 и развива отношения на доверие с детето или ученика.

(4) Работата по конкретен случай включва:

1. формулиране на случая;
2. оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика;
3. определяне на цели и действия, насочени към детето или ученика;
4. изготвяне на план за подкрепа;
5. взаимодействие и работа с подкрепящата среда;
6. оценка на резултатите.

Чл. 86. Психо-социалната рехабилитация е комплекс от дейности на екипа по чл. 70, ал. 2 за подпомагане на децата и учениците със затруднения, увреждане или разстройство на тяхното психично здраве, а в някои случаи и на деца и ученици с изявени дарби, за постигане на оптимално ниво на самостоятелност и за придобиване и прилагане на умения, необходими за пълноценното приобщаване в системата на предучилищното и училищното образование.

Чл. 87. Психо-социалната рехабилитация се предоставя на отделно дете или ученик въз основа на оценката на индивидуалните му потребности.

Чл. 88. Водещ на случая на детето или ученика при предоставяне на психо-социалната рехабилитация в детската градина и в училището е психологът или педагогически съветник, когато е с квалификация по психология.

Чл. 89. Дейностите за психо-социална рехабилитация, както и тяхната продължителност се предоставят и изпълняват съгласно плана за подкрепа на детето или ученика.

Чл. 90. (1) Рехабилитацията на слуха и говора е комплекс от дейности за стимулиране на остатъчния слух и на езиковото и речевото развитие на децата и учениците с увреден слух с различен тип слухопротезиране (конвенционални слухови апарати или кохлеарни импланти).

(2) Рехабилитацията на слуха и говора се осъществява от рехабилитатор на слуха и говора, който извършва корекционна и компенсаторна работа с всяко дете или ученик с увреден слух, съобразно възрастовите и индивидуалните му потребности, вида и степента на загуба на слуха.

Чл. 91. (1) Рехабилитацията на слуха и говора се осъществява в специални кабинети в специалните училища за ученици с увреден слух или в кабинети в детски градини и училища, оборудвани със специални технически и дидактически средства, методики и материали.

(2) Рехабилитацията на слуха и говора се предоставя въз основа на оценка от аудиометрично изследване, от артикулационно изследване и в зависимост от вида на слухопротезирането на детето или ученика.

Чл. 92. Дейностите за рехабилитация на слуха и говора, както и тяхната продължителност се предоставят и изпълняват съгласно плана за подкрепа на детето или ученика.

Чл. 93. Зрителната рехабилитация е комплекс от дейности за развитие и по-добро използване на слабото зрение на децата и учениците с нарушено зрение, обучавани в детските градини и училищата, чрез разнообразни зрителни задачи, неоптични и оптични

средства и специфични четивни техники.

Чл. 94. Дейностите за зрителна рехабилитация, както и тяхната продължителност се предоставят и изпълняват съгласно плана за подкрепа на детето или ученика.

Чл. 95. Рехабилитацията на комуникативните нарушения е комплекс от дейности за подпомагане на деца и ученици със затруднения, увреждане или разстройство на езика, говора, познавателните процеси и социалното поведение.

Чл. 96. Рехабилитацията на комуникативните нарушения се предоставя на всяко дете или ученик с комуникативно нарушение въз основа на оценка от невропсихологично изследване и съобразно индивидуалните му потребности.

Чл. 97. Рехабилитацията на комуникативните нарушения се осъществява от логопеда, а в някои случаи – от психолога в детската градина, училището или центъра за подкрепа за личностно развитие.

Чл. 98. Рехабилитацията на комуникативните нарушения се осъществява в логопедични кабинети в детски градини, училища и центрове за подкрепа за личностно развитие, както и в регионални центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, оборудвани със специални технически и дидактически средства, методики и материали.

Чл. 99. Дейностите за рехабилитация на комуникативните нарушения и продължителността им се определят в плана за подкрепа на детето или ученика.

Чл. 100. (1) На децата и учениците с физически увреждания може да се предоставя рехабилитация и кинезитерапия по време на учебните часове по физическо възпитание и спорт от рехабилитатор и/или кинезитерапевт или да им се осигурява лечебна физкултура (ЛФК).

(2) За децата и учениците по ал. 1 се организират занимания, които осигуряват физическо натоварване, съобразено с техните възможности и здравословно състояние, и които ги приобщават към паралелката или групата.

Чл. 101. Дейностите за рехабилитация при физически увреждания и продължителността им се определят в плана за подкрепа на детето или ученика.

Чл. 102. Институциите в системата на предучилищното и училищното образование предоставят условия за равен достъп до образование за децата и учениците и чрез осигуряване на достъпна архитектурна и физическа среда, достъпност на информацията и комуникацията, достъп до учебните програми и учебното съдържание, разумни улеснения, технически средства, специализирано оборудване и специализирана подкрепяща среда, дидактически материали, методики и специалисти.

Чл. 103. Достъпната физическа среда включва осигуряване на подходящи условия, използване и прилагане на иновативни подходи и съвременни технологии за архитектурна и физическа достъпност, които в най-голяма степен да отговорят на потребностите на децата и учениците.

Чл. 104. (1) Достъпна архитектурна среда се осигурява най-малко чрез:

1. входни и комуникационни пространства;
2. помещения и пространства за общо ползване;
3. санитарно-хигиенни и спомагателни помещения.

(2) Достъпната архитектурна среда в институциите в системата на предучилищното и училищното образование се осигурява чрез съобразяване на елементите на сградите и съоръженията със специфичните изисквания за различните видове увреждания.

(3) Общодостъпните помещения в сградите се свързват чрез достъпен маршрут.

(4) Специализирана подкрепяща среда се осигурява чрез:

1. обзавеждане на помещението така, че да дават възможност да се устроят учебни места за ученици в инвалидни колички, както и учебни места за ученици с увреден слух с достатъчна осветеност;
2. оборудване при необходимост на учебни места за ученици с увреден слух с подходяща апаратура – FM системи и други, съвместими с личните слухови апарати или с кохлеарните импланти на децата или учениците;
3. осигуряване при необходимост на специализирана техника за ученици с нарушено зрение – брайлови машини, брайлови дисплеи, компютри със синтетична синтезаторна реч и други;
4. осигуряване при необходимост на устройствата за проследяване на погледа и специализиран софтуер за използването им, суичове, софтуер за управление на компютър с глас, алтернативни клавиатури и мишки за ученици с комплексни физически увреждания;
5. осигуряване на подходящи помещения за кабинети за рехабилитация на слуха и говора, за логопедични кабинети, за ресурсни кабинети и за други специализирани кабинети;
6. осигуряване на достъп за обслужване на деца и ученици с увреждания в останалите помещения (библиотеки, административни кабинети и други);
7. организиране при необходимост по предложение на екипите за подкрепа за личностно развитие на работни и игрови кътове за индивидуална работа или за работа на пода, както и кътове за почивка в класната стая или в стаята на групата.

Чл. 105. Достъпността на информацията и комуникацията се изразява в осигуряване на:

1. достъп до видовете средства за информация и комуникация (телефони, компютри, интернет и други);

2. достъп до информация за правата и задълженията на децата и учениците, за предлаганите дейности и програми за обучение и представянето им в достъпен формат;

3. достъпност на познавателните книжки, учебниците и учебните комплекти чрез осигуряване на разумни улеснения според индивидуалните потребности на децата и учениците;

4. достъпна мултимедийна образователна среда, специализирани софтуерни продукти, аудио-визуални средства, алтернативни форми за комуникация и за предаване на информация на деца и ученици с увреден слух и с нарушено зрение.

Чл. 106. Достъпът до учебните програми и учебното съдържание се гарантира със:

1. предоставяне на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците за осигуряване на непрекъснатост при прехода им през различните етапи и степени на образование;

2. адаптиране на учебното съдържание съобразно индивидуалните потребности на децата и учениците със специални образователни потребности;

3. осигуряване на помощни средства и специализирани технологии в образователния процес;

4. осигуряване на терапевтична подкрепа и рехабилитация на децата и учениците;

5. осигуряване на обучение по учебни програми по специалните учебни предмети за деца и ученици със сензорни увреждания;

6. използване на подходящи обучителни материали и учебни помагала.

Чл. 107. (1) Директорът на училището заявява пред регионалната комисия за организиране и провеждане на националното външно оценяване и пред регионалната комисия за организиране и провеждане на държавните зрелостни изпити в регионалното управление на образованието, съответно по чл. 61 и 94 от Наредба № 11 от 1 септември 2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците (ДВ, бр. 74 от 2016 г.), необходимите разумни улеснения за учениците, които имат нужда от такива, за да участват в националното външно оценяване и в държавните зрелостни изпити.

(2) Улесненията по ал. 1 може да включват:

1. осигуряване на удължено време за провеждане на изпита;

2. провеждане на изпита с помощта на материали на брайлов шрифт или на уголемен шрифт, с помощта на компютър или на компютър със синтетична синтезаторна реч или провеждане на устен изпит;

3. осигуряване на учители консултанти;

4. самостоятелна зала по преценка на екипа за подкрепа за личностно развитие.

(3) Улеснения по ал. 2 може да се осигуряват и за участието на ученици, които се нуждаят от такива, в олимпиади и състезания.

Чл. 108. Детската градина, училището, центърът за подкрепа за личностно развитие и регионалният център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование в зависимост от индивидуалните потребности на децата и учениците осигуряват следните специалисти за допълнителна подкрепа за личностно развитие:

1. при сензорни и/или неврологични увреждания и при множество увреждания – ресурсен учител, рехабилитатор на слуха и говора, учител на деца и ученици с нарушено зрение, логопед, психолог, помощник на учителя;

2. при обучителни трудности – логопед, психолог, ресурсен учител;

3. при прояви от аутистичния спектър – ресурсен учител, логопед, психолог, а при необходимост – сензорен терапевт и помощник на учителя;

4. при емоционални и/или поведенчески затруднения – психолог и/или педагогически съветник, а при необходимост – помощник на учителя и психотерапевт;

5. при наличие на риск – психолог и/или педагогически съветник, а при необходимост – помощник на учителя и образователен медиатор от общността на детето или ученика или социален работник;

6. при изяви дарби и способности в различни области – учител и/или специалисти съобразно изявените дарби и способности на детето или ученика, а при необходимост – педагогически съветник и/или психолог;

7. при хронични заболявания – болничен учител, ресурсен учител, психолог и/или педагогически съветник.

Чл. 109. (1) Ресурсен учител се осигурява на всяко дете или ученик със специални образователни потребности, за което вследствие на оценката на индивидуалните потребности е установена необходимост от ресурсно подпомагане.

(2) Броят на ресурсните учители в детската градина и училището се определя в зависимост от броя на децата и учениците със специални образователни потребности, от вида на подкрепата – краткосрочна или дългосрочна, от броя на часовете за ресурсно подпомагане, посочени в плановете за подкрепа на децата или учениците, съобразно променящите се индивидуални потребности на децата или учениците.

(3) Разпределението на работата между ресурсните учители в детската градина или училището и на броя на децата и/или учениците, с които работи един ресурсен учител, е в зависимост от потребностите на децата или учениците и спецификата на уврежданията или нарушенията им, но не повече от 12 деца и/или ученици със специални образователни потребности на един ресурсен учител.

(4) Ресурсният учител може да работи като специалист с общ профил, подпомагащ всички групи деца и/или ученици със специални образователни потребности, и като профилиран, подпомагащ определена група деца и/или ученици с еднакви по вид увреждания или

нарушения.

Чл. 110. Логопед се осигурява на дете или ученик с идентифицирани потребности от логопедична рехабилитационна работа и терапия.

Чл. 111. Психолог се осигурява на дете или ученик с идентифицирани потребности от психологическа подкрепа и терапия, необходимост от директна работа и консултиране.

Чл. 112. (1) Помощник на учителя се осигурява при повече от 3 деца или ученици със специални образователни потребности в група в детската градина или в паралелка в училището, когато децата и учениците са с комплексни потребности вследствие на емоционално-поведенчески проблеми при разстройство от аутистичния спектър или при друго увреждане, нарушение или заболяване.

(2) Помощникът на учителя не е педагогически специалист и се назначава от директора на детската градина или училището, когато е определен в плана за подкрепа на детето или ученика.

(3) Помощникът на учителя трябва да има компетентности и/или опит в дейности, свързани с работата с деца и ученици със специални образователни потребности.

(4) Помощникът на учителя осъществява дейността си съобразно инструкциите на учителите на детето или ученика със специални образователни потребности и има следните функции:

1. участва в работата на екипа за подкрепа за личностно развитие на дете или ученик със специални образователни потребности;
2. оказва техническа помощ при подготовката на образователни материали за деца и ученици със специални образователни потребности;
3. съдейства организационно и технически на учителя при провеждането на учебния час или на педагогическата ситуация по преценка на учителите по отделните учебни предмети или на учителите в групата в детската градина;
4. познава индивидуалните учебни програми на ученика;
5. подпомага изпълнението на дейности, определени в плановете за подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности;
6. подпомага работата на учителите за развитие на адаптивните способности на децата и учениците към образователната среда и за постигане на тяхната независимост;
7. подпомага придвижването на деца и ученици със специални образователни потребности в сградата на детската градина или на училището;
8. подпомага осигуряването на безопасни условия за обучение на децата и учениците, като подкрепя учителя при осигуряването на реда в групата или в класната стая в случай на проблемно поведение на дете или ученик;
9. подпомага овладяването на хигиенни навици и самообслужването на децата и учениците в детската градина или училището;
10. осъществява и други дейности, предвидени в дължестната му характеристика.

(5) Помощник-възпитателят в детската градина осъществява функции на помощник на учителя при обучението, възпитанието и социализацията на деца със затруднения в обучението или самообслужването, както и при деца със специални образователни потребности.

Чл. 113. (1) Социален работник се осигурява за осъществяване на социално-педагогическата работа в детската градина или в училището и за изпълнение на функцията на медиатор между семейството и обкръжението на детето или ученика и образователната институция, с акцент на децата и учениците в риск.

(2) За осъществяването на социално-педагогическата работа в детската градина и училището социалният работник:

1. установява и поддържа взаимодействие с педагогическите и другите специалисти в детската градина и училището, като организира срещи с учители, с медицинския специалист в здравния кабинет и с други специалисти за обсъждане на методите на работа с децата и учениците за образование в ценности, права и отговорности;
2. подпомага формулирането на цели, специфични за всеки елемент от оценката на индивидуалните потребности и/или подкрепата на детето или ученика, и проследява взаимодействието на детето или ученика с неговото обкръжение;
3. осъществява срещи с родители и свързва семейството с наличните ресурси в общността; реализира сътрудничество със служби, институции и услуги в общността за създаване на граждански модели на поведение и за изграждане на благоприятна семейна среда.

Чл. 114. (1) Детската градина, училището и центърът за подкрепа за личностно развитие осигуряват гъвкава и динамична организация на средата и пространството според различните потребности на децата и учениците.

(2) Регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование предоставят информация и подкрепа при организирането на подкрепящата среда в детските градини и училищата.

Чл. 115. (1) Детската градина и училището осигуряват обучение по учебни програми по специални учебни предмети за ученици със сензорни увреждания – с увреден слух и с нарушено зрение, в чиито индивидуални учебни планове са предвидени часове за изучаване на специални учебни предмети

(2) Учебните програми по специалните учебни предмети за децата и учениците с увреден слух са по индивидуална рехабилитация на слуха и говора, развитие на речта, произношение, фонетична ритмика, моторика, музикални стимулации, реч и предметна дейност.

(3) Учебните програми по специалните учебни предмети за децата и учениците с нарушено зрение са по зрительно подпомагане, ориентирание и мобилност, полезни умения и социални умения.

Чл. 116. Учебните програми по специалните учебни предмети за децата и учениците с увреден слух съдействат за стимулиране на слуховото възприятие, речевото, езиковото, моторното и социалното развитие и за формиране на умения за самостоятелен и независим живот чрез средствата на тоталната комуникация.

Чл. 117. (1) Учебните програми по специалните учебни предмети за децата и учениците с нарушено зрение имат за цел да подпомогнат цялостното развитие на децата и учениците с нарушено зрение, като съдействат за компенсация на слепотата и слабото зрение и за формиране на умения за самостоятелен и независим живот.

(2) Учебните програми по специалните учебни предмети за деца и ученици с нарушено зрение се изпълняват в индивидуална или групова форма на работа, както и в часовете по различни учебни предмети от учител на ученици с нарушено зрение.

Чл. 118. Обучението по специалните учебни предмети за децата и учениците със сензорни увреждания се предоставя от специалното училище за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания или от рехабилитатори на слуха и говора и учители на деца и ученици с нарушено зрение, назначени в детските градини, училищата и регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

Чл. 119. Ресурсното подпомагане се осъществява от ресурсни учители, рехабилитатори на слуха и говора и други педагогически специалисти, които са част от екипите за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности в детските градини и училищата.

Чл. 120. (1) Директорът на детската градина или училището назначава ресурсен учител за дългосрочна допълнителна подкрепа, когато в групата в детската градина или в паралелката се обучават до 3 деца или ученици със специални образователни потребности.

(2) За децата и учениците с краткосрочна допълнителна подкрепа директорът може при необходимост да подаде заявление за осигуряване на ресурсни учители и други педагогически специалисти от регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, от център за подкрепа за личностно развитие, от Държавния логопедичен център, от специални училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания.

(3) В срок до 14 дни от получаването на заявлението по ал. 2 директорите на регионалните центрове за подкрепа на процеса за приобщаващото образование, Държавният логопедичен център, центровете за подкрепа за личностно развитие и специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания осигуряват необходимите учители и специалисти, а при невъзможност да ги осигурят съдействат на директора на детската градина или училището за осигуряването им от други институции или от социални услуги.

Чл. 121. Ресурсното подпомагане на деца и ученици с увреден слух и на деца и ученици с нарушено зрение може да бъде осигурено и предоставено от специалисти на специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания – рехабилитатори на слуха и говора или учители на деца и ученици с нарушено зрение.

Чл. 122. (1) Ресурсното подпомагане се провежда индивидуално и/или групово съгласно плана за подкрепа на всяко дете или ученик със специални образователни потребности.

(2) Ресурсното подпомагане може да включва:

1. адаптиране на учебното съдържание съобразно индивидуалните потребности на децата и учениците със специални образователни потребности;
2. осигуряване на помощни средства и технологии за пълноценно участие в образователния процес;
3. съвместна работа на учителите в групата в детската градина/учителя по съответния учебен предмет и ресурсния учител при провеждането на педагогическата ситуация/урока;
4. терапевтична подкрепа на деца и ученици със специални образователни потребности;
5. консултиране на учителите по отношение на изграждането на подкрепяща среда в детската градина или училището и за осигуряване на ерготерапия, сензорна интеграция и други образователни ресурси за децата и учениците със специални образователни потребности;
6. осигуряване на обучение чрез алтернативни форми на комуникация;
7. обучение в полезни умения и подготовка за самостоятелен живот;
8. осъществяване на дейности в класната стая и в стаята на групата с цел приемане и приобщаване на децата и учениците със специални образователни потребности.

Чл. 123. Ресурсното подпомагане може да бъде преустановено с решение на екипа за подкрепа за личностно развитие след преглед на напредъка в развитието на детето или ученика и/или постигане на целите в плана за подкрепа, и след подадено заявление от родителя.

Чл. 124. (1) Когато детската градина или училището не може да осигури ресурсното подпомагане на децата и учениците със специални образователни потребности, в срок до 10 септември директорът подава информация до съответната община с искане за осигуряването му, като посочва видовете специалисти за ресурсното подпомагане.

(2) В срок до 20 септември общината уведомява директора на детската градина или училището за взетото решение за начина на осигуряване на ресурсното подпомагане на децата и учениците със специални образователни потребности и за видовете специалисти –

от център за подкрепа за личностно развитие на територията на съответната община или за възлагане при условията и по реда на чл. 198 ЗПУО.

(3) Когато общината не може да осигури ресурсното подпомагане при условията на ал. 2, дейностите за ресурсно подпомагане се осигуряват от съответния регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

(4) В срок до 30 септември директорът на детската градина или училището въвежда информацията за ресурсното подпомагане на децата и учениците със специални образователни потребности, за институциите и/или за лицата, които го осигуряват, както и за специалистите, които го осъществяват, в националната електронна информационна система за предучилищното и училищното образование, в списък-образец № 1 или в списък-образец № 2.

(5) В случай че въз основа на извършената оценка на индивидуалните потребности е установена необходимост от ресурсно подпомагане на деца и ученици със специални образователни потребности след 30 септември, директорът на детската градина или училището извършва промени в утвърдения списък-образец, като въвежда информацията по ал. 4 в срок до 1 декември.

Чл. 125. Регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование осъществяват супервизия и методически подпомагат предоставянето на ресурсното подпомагане в детските градини, училищата и в центровете за подкрепа за личностно развитие.

Чл. 126. (1) Допълнителна подкрепа за личностно развитие на деца и ученици с изявени дарби се организира и провежда в центрове за подкрепа за личностно развитие по чл. 49, ал. 1, т. 1 ЗПУО, в детските градини, в училищата и в Националния дворец на децата.

(2) Допълнителната подкрепа по ал. 1 включва:

1. осигуряване на възможности за работа с дете или ученик с изявени дарби по конкретен случай и за допълнителна индивидуална работа за развитие и надграждане на изявените дарби;
2. осигуряване на възможности за ползване на подходяща физическа среда, обзавеждане, оборудване, материали и консумативи;
3. осигуряване на квалифицирани специалисти за допълнителна подкрепа в съответната област – науки, технологии, изкуства, спорт;
4. осигуряване на възможности за участие в различни национални и международни изяви – състезания, конкурси, олимпиади, фестивали, концерти, спектакли, изложби и други;
5. осигуряване на възможности за включване в програми и проекти, насочени към стимулиране на изявите и подобряване на постиженията на децата и учениците;
6. провеждане на летни академии, тематични семинари, дискуссионни клубове и други;
7. осигуряване на възможности за издаване на специализирана литература с практическа и теоретическа насоченост, включително разработки на ученици;
8. сътрудничество с висши училища, културни институции и Българската академия на науките за подкрепа на даровити деца и ученици;

9. отпускане на стипендии за отличен успех или при достигане на призови места на национални и международни олимпиади и състезания при условия и по ред, определени от Министерския съвет.

(3) Допълнителна подкрепа по ал. 1 се предоставя на деца и ученици с трайни способности и постижения в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта, класирани на първите три места на общински, национални и международни изяви с конкурсен характер през предходната година.

(4) Допълнителната подкрепа по ал. 1 се определя от екипа за подкрепа за личностно развитие по предложение на учителя в групата или на учителя, който преподава на ученика по съответния учебен предмет, или на специалист в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта и се осъществява съгласно план за подкрепа, в който се определя и броят на часовете за допълнителна индивидуална работа.

Чл. 127. (1) Детската градина и училището осъществяват подкрепа за успешен преход на децата и учениците между отделните етапи и степени на образование или между институциите в системата на предучилищното и училищното образование.

(2) Преходът между институциите в системата на предучилищното и училищното образование се планира от координаторите в институциите с участието на родителите.

(3) В случаите по ал. 2 родителят сътрудничи на екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика.

(4) При прехода на детето или ученика от една институция в системата на предучилищното и училищното образование в друга родителят предоставя на координатора в институцията, в която се записва детето или ученикът, актуална информация за състоянието му, включително съпътстващи документи за здравен и социален статус.

(5) При преходите на децата и учениците между институциите в системата на предучилищното и училищното образование координаторите по ал. 2 си предоставят плана за подкрепа и документите на детето или ученика.

Раздел III

Екип за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика

Чл. 128. (1) Екипът за подкрепа за личностно развитие в детската градина или училището се създава със заповед на директора за конкретно дете или ученик – със специални образователни потребности, в риск, с изявени дарби, с хронични заболявания, за всяка учебна година.

(2) В състава на екипа по ал. 1 задължително участват психолог и/или педагогически съветник, както и логопед. В екипа може да участва ресурсен учител/специален педагог, както и други специалисти според индивидуалните потребности на детето или ученика. В екипа може да се включват представители на органите за закрила на детето и на органите за борба с противообществените прояви на малолетните и непълнолетните.

(3) Екипът по ал. 1 се ръководи от определения със заповедта на директора специалист от екипа.

(4) В работата на екипа на детето или ученика участва родителят, а при необходимост – и представител от съответния регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование и/или от центъра за подкрепа за личностно развитие.

(5) Екипът по ал. 1 провежда общите си срещи по предварително изготвен график, който включва не по-малко от три заседания – в началото на учебната година, в края на първия и на втория учебен срок. Родителят се запознава с графика.

(6) При възникнала необходимост заседание може да се провежда и извън определения график. Ръководителят на екипа по ал. 1 отправя покана за участие на родителя преди провеждането на извънредното заседание с писмо, по имейл или в телефонен разговор.

(7) Задължителните три заседания по ал. 5 са редовни, когато на тях присъстват всички членове на екипа. Решенията се вземат с мнозинство от повече от половината членове на екипа.

(8) Заседанията, които се провеждат извън определените три заседания по ал. 5, са редовни, когато на тях присъстват поне половината от членовете на екипа. Решенията се вземат с мнозинство от повече от половината от присъстващите членове на екипа в конкретното заседание.

(9) За всяко заседание на екипа за подкрепа за личностно развитие се води протокол, подписан от лицето, водещо протокола, и от психолога и/или педагогическия съветник.

Чл. 129. (1) Екипът за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика осъществява работата с дете и ученик по конкретен случай. За конкретни дейности от плана за подкрепа при необходимост могат да бъдат привлечени външни за детската градина или училището специалисти.

(2) Екипът за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика освен посочените функции в чл. 189, т. 1 – 4 ЗПУО изпълнява и следните функции:

1. определя необходимия инструментариум за извършване на оценката на индивидуалните потребности на детето или ученика и определя правилата за работата си;

2. проучва документите и информацията за детето или ученика;

3. обсъжда проведената оценка и наблюденията на всеки член от екипа и формулира общо решение за предоставяне на допълнителна подкрепа в протокол от заседанието;

4. информира директора на детската градина или училището за взетото решение за предоставяне на допълнителна подкрепа;

5. определя вида и формата на обучение на детето или ученика въз основа на оценката на индивидуалните му потребности;

6. до един месец от извършването на оценката на индивидуалните потребности при необходимост разработва индивидуални учебни планове и индивидуални учебни програми по един или повече учебни предмети за ученици със специални образователни потребности и за ученици с изявени дарби, съответно по чл. 95, ал. 1, т. 1 и 2 ЗПУО за учебната година;

7. до един месец от извършването на оценката на индивидуалните потребности разработва индивидуални учебни планове и индивидуални учебни програми за ученици със специални образователни потребности и с множество увреждания; в случай че учениците се обучават в центрове за специална образователна подкрепа, индивидуалните учебни планове и програми се разработват в сътрудничество между училището и центъра за специална образователна подкрепа;

8. проследява напредъка в развитието на детето или ученика два пъти през учебната година и при необходимост внася промени в плана за подкрепа и в индивидуалните учебни програми след информирано писмено съгласие на родителя, който е длъжен да оказва съдействие за изпълнението на плана за подкрепа на детето или ученика;

9. извършва консултативна дейност с децата и учениците, с учителите, с родителите за приемане и приобщаване на децата и учениците със специални образователни потребности, в риск, с изявени дарби, с хронични заболявания в детската градина и училището;

10. изготвя доклади за дейността на екипа до директора на детската градина или училището, съответно в 7-дневен срок след края на първия учебен срок и в 10-дневен срок след края на втория учебен срок на учебната година.

Чл. 130. Всеки специалист от състава на екипа за подкрепа за личностно развитие на конкретно дете или ученик може да участва в повече от един екип.

Чл. 131. Директорът на детската градина или училището изпраща копие от протокола с оценката и решението на екипа за подкрепа за личностно развитие за предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на детето или ученика със специални образователни потребности в регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование в 7-дневен срок от

извършването на оценката за одобряване на предоставянето на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности.

Чл. 132. Когато не може да формира екип за подкрепа за личностно развитие на дете или ученик със специални образователни потребности, директорът на детската градина или училището в 3-дневен срок от установяването на необходимостта от извършване на оценка на индивидуалните потребности изпраща заявление до директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование за извършване на оценката по чл. 190, ал. 3, т. 2 ЗПУО.

Раздел IV

Регионален екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности

Чл. 133. Регионален екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности се създава към всеки регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

Чл. 134. (1) Регионалният екип по чл. 133 се определя до 15 септември със заповед на директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование за всяка учебна година и работи целогодишно.

(2) В състава на регионалния екип по чл. 133 се включват специалистите по чл. 190, ал. 2 ЗПУО.

Чл. 135. (1) За изпълнение на функцията по чл. 190, ал. 3, т. 1 ЗПУО директорът на регионалния център за подкрепа на приобщаващото образование определя мобилна група от състава на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности, която на място в съответната детска градина или училище извършва следното:

1. обсъжда с екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика извършената оценка на индивидуалните потребности и се запознава с основанията за нейното извършване;

2. запознава се с документите във връзка с извършената оценка по т. 1;

3. при необходимост извършва наблюдение на детето или ученика със специални образователни потребности в естествената му среда и провежда събеседване с родителя;

4. отправя препоръки към екипите за подкрепа за личностно развитие във връзка с допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности.

(2) За извършването на дейностите по ал. 1 мобилната група изготвя доклад, който обсъжда с ръководителя на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности. Ръководителят на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности предлага на директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование да одобри или да не одобри предоставянето на допълнителна подкрепа по чл. 187, ал. 1, т. 2 – 5 ЗПУО.

(3) След получаването на доклада директорът на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование одобрява или не одобрява предложението за предоставяне на допълнителната подкрепа на децата и учениците със специални образователни потребности, за което писмено уведомява директора на детската градина или училището.

(4) Дейностите по ал. 1 – 3 се извършват в срок до един месец от издаването на заповедта на директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование за определяне на мобилната група.

Чл. 136. (1) За изпълнение на функцията по чл. 190, ал. 3, т. 2 ЗПУО директорът на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование определя мобилна група от състава на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности, която на място в съответната детска градина или училище извършва оценка на индивидуалните потребности на детето или ученика.

(2) След извършването на оценката по ал. 1 мобилната група изготвя доклад, който обсъжда с ръководителя на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности. Ръководителят на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности предлага на директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование да одобри или да не одобри предоставянето на допълнителна подкрепа.

(3) След получаването на доклада по ал. 2 директорът на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование одобрява или не одобрява предложението за предоставяне на допълнителната подкрепа на детето или ученика със специални образователни потребности, за което писмено уведомява директора на детската градина или училището.

(4) Дейностите по ал. 1 – 3 се извършват в срок до един месец от издаването на заповедта на директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование за определяне на мобилната група.

Чл. 137. (1) За изпълнение на функцията по чл. 190, ал. 3, т. 3 ЗПУО след получаването на заявлението по чл. 79, ал. 1 регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности организира извършването на повторна оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците на място в съответната детска градина или училище от мобилна група. Съставът на мобилната група е част от състава на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности и се определя от директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

(2) След повторната оценка мобилната група изготвя доклад, който обсъжда с ръководителя на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности. Ръководителят на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности предлага на директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование да одобри или да не одобри предоставянето на допълнителната подкрепа по чл. 187, ал. 1, т. 2 – 5 ЗПУО.

(3) След получаването на доклада по ал. 2 директорът на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование одобрява или не одобрява предложението за предоставяне на допълнителната подкрепа на детето или ученика със специални образователни потребности, за което писмено уведомява директора на детската градина или училището и родителя, подал заявлението.

(4) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности може да направи препоръки към екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика за изготвянето на плана за подкрепа на детето или ученика.

(5) Ръководителят на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности задължително обсъжда с родителя резултатите от повторната оценка и предлаганата допълнителна подкрепа. Родителят изразява писмено съгласие или несъгласие за предоставянето на допълнителна подкрепа.

(6) При несъгласие на родителя за предоставяне на допълнителна подкрепа директорът на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование писмено уведомява директора на детската градина или училището с цел предприемане на съответни действия от общата подкрепа.

(7) Дейностите по ал. 1 – 5 се извършват в срок до един месец от издаването на заповедта на директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование за определяне на мобилната група.

Чл. 138. (1) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности приема заявления на родители за насочване на деца и ученици със специални образователни потребности за обучение в специални училища за ученици със сензорни увреждания до 15 септември на съответната учебна година или до началото на втория учебен срок, а по изключение – и в други срокове, определени от директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

(2) Към заявлението по ал. 1 родителят прилага документи, свързани с обучението на детето или ученика, с оценката на индивидуалните му потребности от екип за подкрепа за личностно развитие в детската градина или училището, когато такава е извършена от екип за подкрепа за личностно развитие, документи, съдържащи информация за здравословното и емоционалното състояние и социалното положение на детето или ученика, документи, издадени от съда, както и други документи, които имат отношение към обучението и образованието на детето или ученика при наличието на такива.

(3) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности извършва оценка на индивидуалните потребности на децата и учениците във връзка с насочването им за обучение в училищата по ал. 1 там, където е детето или ученикът – в детската градина, в училището, в някои медицински случаи – в дома на детето или в лечебно заведение, в социални услуги в общността, а по изключение след преценка от него на конкретната ситуация на детето – в регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

(4) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности:

1. се запознава подробно с фактите и обстоятелствата и с всички документи, представени от родителя;

2. извършва наблюдение на детето или ученика и при необходимост прилага подходящ инструментариум за оценка;

3. обсъжда с родителя, както и с екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика всички обстоятелства, свързани с потребностите и възможностите на детето или ученика.

(5) В срок до един месец от подаването на заявлението по ал. 1 регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности изготвя мотивирано становище за насочване за обучение в специално училище за ученици със сензорни увреждания или за възможността за обучение в детска градина по чл. 35 или в училище по чл. 38 ЗПУО с конкретни препоръки за обучението и за допълнителната подкрепа за личностно развитие на детето или ученика.

(6) В срок до 5 дни след получаването на мотивираното становище на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности директорът на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование одобрява или не одобрява насочването на детето или ученика в специално училище за ученици със сензорни увреждания.

(7) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности задължително запознава родителя и обсъжда с него оценката на индивидуалните потребности на детето или ученика.

(8) Решението за мястото на обучение на детето или ученика се взема от родителя.

Чл. 139. (1) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности отлага по обективни причини от задължително обучение в първи клас, но за не повече от една учебна година, деца със специални

образователни потребности след подадено заявление от родителя, когато здравословното състояние и/или индивидуалните потребности на детето не позволяват постъпване в първи клас.

(2) Решението за отлагане по ал. 1 се взема в срок до 30 юни на всяка календарна година на основание на протокол от лекарска консултативна комисия, на удостоверение за задължително предучилищно образование с препоръки за включването на детето в допълнителна подкрепа за личностно развитие и/или на други документи с информация за детето, включително от изследвания и консултации, след събеседване с родителя и след извършено от регионалния екип наблюдение на детето.

(3) Наблюдението на детето за необходимостта от отлагане по обективни причини от задължително обучение в първи клас се извършва в детската градина, училището, регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, а в някои медицински случаи – в дома на детето или в лечебно заведение по преценка на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности.

(4) В случай на отлагане по обективни причини от задължително обучение в първи клас по предложение на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности за детето в подготвителната група в детската градина или в училището се осигурява допълнителна подкрепа за личностно развитие съобразно индивидуалните му потребности.

(5) Решение за отлагане по обективни причини на задължителното обучение в първи клас може да се вземе от регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности и в други срокове, извън определения в ал. 2, но не по-късно от 15 септември на учебната година, за която се отнася отлагането, в случай на отсъствие от страната на родителя, на издаване на документ от компетентен орган след 30 юни, когато е необходим за отлагането на детето от обучение, и други.

Чл. 140. (1) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности изготвя становище за насочването на ученици със специални образователни потребности, които ще получат удостоверение за завършен VII клас, за продължаване на обучението им в профили и специалности от професии, които са съобразени с индивидуалните им потребности и здравословното им състояние.

(2) За изготвяне на становището по ал. 1 родителят подава до директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование по настоящ адрес на ученика от 3 до 21 май следните документи:

1. заявление за насочване за обучение в профили или в специалности от професии;
2. служебна бележка от училището, в което се обучава ученикът, удостоверяваща класа и срочните оценки за първия учебен срок;
3. оригинал на медицинско свидетелство, издадено от общопрактикуващия лекар на ученика, за липса на противопоказания при кандидатстване по профил или по специалност от професия;
4. всички документи, съдържащи информация за здравословното състояние и социалното положение на детето, документи, издадени от съда, както и други документи, които имат отношение към обучението и образованието на ученика;
5. протокол от специализирана по профила на заболяването лекарска консултативна комисия и/или решение на териториална експертна лекарска комисия (ТЕЛК) и/или на Национална експертна лекарска комисия (НЕЛК) с приложена лична амбулаторна карта, съдържаща информация за проведени изследвания, консултации, епикризи и други, които удостоверяват заболяването.

(3) Директорът на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование изисква служебно от директора на училището, в което се обучава ученикът, документ за одобрение на предоставянето на допълнителна подкрепа за личностно развитие, издадено от друг регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование, както и плана за подкрепа на ученика.

Чл. 141. При възникнала необходимост и/или писмено изразено желание от страна на родителя насочване на ученици със специални образователни потребности, които ще получат удостоверение за завършен X клас, за продължаване на обучението им в профили или в специалности от професии, които са съобразени с индивидуалните им потребности и здравословното им състояние, се извършва по реда на чл. 140, ал. 2, т. 1 – 5 и ал. 3.

Чл. 142. (1) Регионалният център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование прави преценка на индивидуалните потребности, личните интереси, мотивацията и възможностите на учениците за продължаване на обучението им в профили или в специалности от професии.

(2) Въз основа на документите регионалният център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование изготвя мотивирано становище за насочване на съответния ученик в подходящ профил, съответно специалност от професия, съобразен с държавния план-прием за областта.

(3) Становището по ал. 2 съдържа конкретни препоръки за изготвянето на индивидуалния учебен план, за адаптирането на учебната среда при необходимост и за подходящата форма на обучение на ученика.

(4) Директорът на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование изпраща в регионалното управление на образованието становището по ал. 2 на комисията по чл. 95, ал. 3 от Наредбата за организацията на дейностите в училищното образование за насочване на ученици по документи за профили и специалности от професии, които не са противопоказни на здравословното им състояние.

Чл. 143. (1) Със заповед на началника на регионалното управление на образованието в началото на учебната година се определят училища, които при необходимост могат да осигуряват болнични учители.

(2) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности извършва преценка за обучението на ученици по чл. 111, ал. 5 ЗПУО, настанени при стационарни условия в лечебни заведения, и ги насочва за обучение в училищата по ал. 1.

(3) Преценката по ал. 2 се извършва въз основа на заявление от родителя до директора на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование с приложени към него медицински документи, включително от лечебното заведение, в което ученикът е настанен за лечение при стационарни условия.

(4) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности извършва допълнителна специализирана оценка и изразява становище относно потвърждаване или отхвърляне на препоръката на екипа за подкрепа за личностно развитие за промяна на формата на обучение на ученик със специални образователни потребности от дневна в индивидуална.

Чл. 144. (1) Регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности предлага и организира при необходимост предоставянето на методическа подкрепа за работа с деца и ученици със специални образователни потребности на детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие.

(2) Директорът на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование може да издаде мотивирано становище за необходимостта от преместване на дете или ученик със специални образователни потребности при постъпило заявление от родителя за промяна на детската градина или училището в следните случаи:

1. когато регионалният екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности установи невъзможност на детето или ученика да продължи обучението си в детската градина или училището, в което е записано;
2. при възникване на кризисна ситуация в детската градина или училището.

(3) В становището може да се включи и препоръка за подходяща детска градина или училище, в което детето или ученикът да се премести при спазване на чл. 192 ЗПУО.

(4) Копие от становището се предоставя на родителя и на началника на регионалното управление на образованието.

Чл. 145. (1) Регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование изразяват становище за насочване на деца и ученици със специални образователни потребности за обучение в изнесени групи и паралелки в центрове за специална образователна подкрепа след заявено желание на родителя, по предложение на екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика.

(2) Регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование поддържат информация за:

1. децата и учениците със специални образователни потребности, които се обучават в детски градини по чл. 35 и в училища по чл. 38 и 39 ЗПУО;
2. децата и учениците със специални образователни потребности, които се обучават в специални училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания и в центрове за специална образователна подкрепа;
3. ресурсните учители и другите специалисти, които осъществяват ресурсна подпомагане на децата и учениците със специални образователни потребности;
4. всички помощници на учителя.

(3) Информацията по ал. 2 се предоставя от директорите на детските градини, училищата и центровете за специална образователна подкрепа, като редът и условията за предоставянето ѝ се определят в правилника за устройството и дейността на регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование. При обработването и съхраняването на информацията се спазват изискванията на Закона за защита на личните данни.

(4) Регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование провеждат въвеждащо обучение на всички помощници на учителя.

(5) Обучението по ал. 4 е 5-дневно и се провежда преди началото на учебната година или по време на учебната година, когато има новоназначени помощници на учителя.

(6) Когато въвеждащото обучение е недостатъчно за целите на приобщаването и на адекватната допълнителна подкрепа на учениците в класа или на децата в групата, на помощниците на учителя се провежда продължаващо обучение. Срокът на продължаващото обучение е не по-малък от 5 дни.

Глава четвърта

ИНДИВИДУАЛНИ УЧЕБНИ ПЛАНОВЕ И ИНДИВИДУАЛНИ УЧЕБНИ ПРОГРАМИ НА УЧЕНИЦИ СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ И НА УЧЕНИЦИ С ИЗЯВЕНИ ДАРБИ

Чл. 146. (1) За ученици със специални образователни потребности, които се обучават в дневна, вечерна, комбинирана, дистанционна форма или в дуална система на обучение, и за ученици с изявиени дарби, които се обучават в комбинирана, дистанционна форма или в дуална система на обучение, при необходимост се разработва индивидуален учебен план въз основа на училищния учебен план.

(2) Индивидуален учебен план се разработва и за ученици със специални образователни потребности, които се обучават в индивидуална форма на обучение при условията и по реда на чл. 107, ал. 4 ЗПУО, както и за ученици с изявиени дарби, които се обучават в индивидуална форма на обучение.

(3) Индивидуалният учебен план се утвърждава със заповед на директора на училището след обсъждане и приемане от педагогическия съвет и изпълнението му се контролира ежемесечно от регионалното управление на образованието.

(4) Във връзка с дейността по ал. 3 директорът на училището ежемесечно изпраща информация в регионалното управление на образованието.

(5) В случай че за ученици с изявиени дарби, които се обучават по индивидуален учебен план в комбинирана форма на обучение или в дуална система на обучение, са необходими квалифицирани специалисти за допълнителна подкрепа в съответната област – науки, технологии, изкуства, спорт и други, директорът на училището може да ги осигури от центрове за подкрепа за личностно развитие, от Националния дворец на децата, от друга институция или организация, осъществяваща дейност в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта.

Чл. 147. (1) Индивидуалният учебен план разпределя учебното време между учебните предмети или модули за придобиване на училищната подготовка.

(2) Според потребностите, възможностите и способностите на учениците със специални образователни потребности и на учениците с изявиени дарби в индивидуалния учебен план се допуска:

1. отсъствие в раздел А на учебния предмет физическо възпитание и спорт, когато обучението на ученика по него е невъзможно и това е доказано с медицински документ;

2. отсъствие в раздел А и/или в раздел Б на учебни предмети, когато обучението на ученика по тях е невъзможно и въз основа на медицински документ екипът за подкрепа за личностно развитие е препоръчал съответните предмети да не се изучават – за учениците със специални образователни потребности;

3. намален брой учебни часове по един, по повече или по всички учебни предмети, като намаляването в основната степен на образование не може да бъде повече от 50 на сто, а в средната степен на образование не може да бъде повече от 70 на сто за всеки отделен учебен предмет.

(3) Индивидуалният учебен план съдържа:

1. наименованията на учебните предмети/модули и седмичния брой часове по учебни предмети/модули;

2. пояснителни бележки за отразяване на особеностите по прилагането му.

(4) В пояснителните бележки към индивидуалния учебен план се определят:

1. място за провеждане на обучението – в училище, в център за специална образователна подкрепа, в домашни условия или в стационарни условия в лечебно заведение;

2. календарен график на обучението по дати и часове;

3. специфичните методи на обучение, включително формите и методите за проверка и оценка, когато има такива специфики;

4. учебните предмети от индивидуалния учебен план, по които ще бъдат изготвени индивидуални учебни програми.

(5) Индивидуалният учебен план се разработва за учебна година.

Чл. 148. (1) За обучението по всеки учебен предмет от индивидуалния учебен план на ученик с умствена изостаналост и множество увреждания в случаите, когато ученикът е насочен за обучение в център за специална образователна подкрепа по реда на чл. 195, ал. 4 ЗПУО, екипът за подкрепа за личностно развитие на ученика в училището, в което ученикът е записан, разработва въз основа на оценката на индивидуалните му потребности индивидуални учебни програми в сътрудничество с педагогическите специалисти, които го обучават в центъра за специална образователна подкрепа. Индивидуалните учебни програми се утвърждават от директора на училището.

(2) Всяка индивидуална учебна програма съдържа:

1. кратко представяне на учебната програма;

2. очаквани резултати от обучението по учебния предмет в края на класа за постигане на компетентностите – знания, умения и отношения, в съответствие с индивидуалните потребности и възможности на ученика;

3. учебно съдържание (теми, компетентности, като очаквани резултати от обучението, нови понятия);

4. препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината;

5. специфични методи и форми за оценяване на постиженията на учениците;

6. дейности за придобиване на ключови компетентности, както и за развитие на социални и полезни умения за самостоятелен и независим живот.

Чл. 149. Индивидуалните учебни програми на учениците със специални образователни потребности се разработват въз основа на държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка, съобразени са с учебните програми по общообразователните учебни предмети, с учебните програми по специалните учебни предмети – за ученици със сензорни увреждания, и с учебните програми по учебните предмети или модули за професионално образование и обучение и са в съответствие с индивидуалните потребности и възможности на всеки ученик.

Чл. 150. (1) Оценяването на учениците със специални образователни потребности, които се обучават по индивидуални учебни програми, се извършва в съответствие с чл. 120, ал. 7 и 8 ЗПУО и при условията на чл. 118, ал. 4 ЗПУО.

(2) Установяването на придобитите компетентности като очаквани резултати от обучението по индивидуалните учебни програми се осъществява от учителите по съответните учебни предмети от индивидуалните учебни планове на учениците в сътрудничество с педагогическите специалисти от екипите за подкрепа за личностно развитие на учениците в училищата.

(3) Установяването на придобитите компетентности като очаквани резултати от обучението по индивидуалните учебни програми, в случай че учениците се обучават в център за специална образователна подкрепа, се осъществява от учителите и другите педагогически специалисти в центъра.

Чл. 151. Родителят се запознава с индивидуалния учебен план и индивидуалните учебни програми, като при поискване му се предоставя копие от тях.

Чл. 152. Учениците с нарушено зрение и множество увреждания се обучават по следните индивидуални учебни програми:

1. по общообразователните учебни предмети – Български език и литература, Математика, Околен свят, Човекът и обществото, Изобразително изкуство/Тактилно творчество, Музика, Физическо възпитание и спорт/Лечебна физкултура (ЛФК);

2. по специалните учебни предмети – зрительно подпомагане, ориентирание и мобилност, полезни умения и социални умения.

Чл. 153. Общообразователната подготовка се осъществява в хода на цялото училищно обучение и обхваща следните адаптирани за ученици с нарушено зрение и множество увреждания групи ключови компетентности:

1. основни компетентности в областта на българския език, умение за общуване – вербални и невербални начини за комуникация;

2. фрагментарни умения за общуване на чужди езици – вербални и невербални;

3. елементарни математически представи и понятия;

4. елементарни познания в областта на природните науки и технологиите;

5. фрагментарна дигитална компетентност;

6. умения за учене;

7. умения за социализация, социални и граждански познания;

8. възможности за вземане на решения и за прилагането им;

9. културни познания и умения за изразяване чрез творчество;

10. нагласи за здравословен начин на живот и спорт.

Чл. 154. (1) Индивидуалните учебни програми на учениците с нарушено зрение и множество увреждания се разработват в съответствие с учебното съдържание по общообразователните учебни предмети и са съобразени с индивидуалните потребности и възможности на учениците.

(2) Индивидуалните учебни програми по ал. 1 се разработват въз основа на рамкови изисквания съгласно приложение № 2.

Чл. 155. Учениците с увреден слух и множество увреждания се обучават по следните индивидуални учебни програми:

1. по общообразователните учебни предмети – Български език и литература, Математика, Околен свят, Човекът и обществото, Изобразително изкуство, Музика/Жестова интерпретация на песни и ритъм и Физическо възпитание и спорт/ЛФК, разпределени в 3 нива по степен на сложност;

2. по специалните учебни предмети – индивидуална рехабилитация на слуха и говора, развитие на речта, фонетична ритмика, моторика, музикални стимулации, жестова интерпретация на песни и ритъм, произношение, реч и предметна дейност.

Чл. 156. Общообразователната подготовка се осъществява в хода на цялото училищно обучение и обхваща следните адаптирани за ученици с увреден слух и множество увреждания групи ключови компетентности:

1. основни компетентности в областта на българския език, умение за общуване – вербални и невербални начини за комуникация;

2. фрагментарни умения за общуване на чужди езици – вербални и невербални;

3. елементарни математически представи и понятия;

4. елементарни познания в областта на природните науки и технологиите;

5. фрагментарна дигитална компетентност;

6. умения за учене;

7. умения за социализация, социални и граждански познания;

8. възможности за вземане на решения и за прилагането им;

9. културни познания и умения за изразяване чрез творчество;

10. нагласи за здравословен начин на живот и спорт.

Чл. 157. (1) Индивидуалните учебни програми на учениците с увреден слух и множество увреждания се разработват в съответствие с учебното съдържание по общообразователните учебни предмети и са съобразени с индивидуалните потребности и възможности на учениците.

(2) Индивидуалните учебни програми по ал. 1 се разработват въз основа на рамкови изисквания съгласно приложение № 3.

Чл. 158. (1) Учебното време на учениците с нарушено зрение и множество увреждания и на учениците с увреден слух и множество увреждания се определя съгласно броя на учебните седмици в рамковия учебен план за съответния клас.

(2) Броят на учебните часове в индивидуалния учебен план на ученик по ал. 1 за всеки учебен предмет не може да е по-голям от броя на учебните часове за всеки учебен предмет в училищния учебен план, като общият брой на учебните часове в раздел А на индивидуалния учебен план не може да е повече от 22 учебни часа седмично.

(3) Обучението по учебните предмети от индивидуалния учебен план на ученик с нарушено зрение и множество увреждания се осъществява от учител – специален педагог на ученици с нарушено зрение, а на ученик с увреден слух и множество увреждания – от учител – специален педагог на ученици с увреден слух (рехабилитатор на слуха и говора), при минимална норма за преподавателска работа 21 часа седмично.

Чл. 159. (1) В края на първия учебен срок се извършва преглед на резултатите от обучението по индивидуалната учебна програма, като постигнатото равнище на компетентности на ученика се отразява в протокол. При необходимост екипът за подкрепа за личностно развитие на ученика с нарушено зрение и множество увреждания или на ученика с увреден слух и множество увреждания актуализира индивидуалната учебна програма.

(2) В края на учебната година се извършва цялостен преглед на резултатите от обучението по индивидуалната учебна програма, като в протокол се отразява постигнатото равнище на компетентности на ученика. Протоколът от прегледа на резултатите от обучението по индивидуалната учебна програма е неразделна част от документите на ученика в личното образователно дело и се предава заедно с останалите негови документи при прехода му от една институция в друга в системата на предучилищното и училищното образование.

(3) Прегледът по ал. 1 и 2 се извършва от учителя по съответния учебен предмет съвместно с класния ръководител и с екипа за подкрепа за личностно развитие на ученика.

Чл. 160. (1) Оценка на учениците с нарушено зрение и множество увреждания и на учениците с увреден слух и множество увреждания, които се обучават по индивидуални учебни програми, се извършва в съответствие с чл. 120, ал. 7 и 8 ЗПУО и при условията на чл. 118, ал. 4 ЗПУО.

(2) При оценяването на ученика с нарушено зрение и множество увреждания и на ученика с увреден слух и множество увреждания екипът за подкрепа за личностно развитие използва различни методи и подходи, методики за вербално и невербално оценяване (ПЕКС (PECS) система, МАКАТОН, комуникация „ръка в ръка“, Метода „Тадома“), Методика за оценка на индивидуалните потребности на деца и ученици с множество увреждания, WISC IV: Скала за интелигентност на Уекслер за деца и други.

Чл. 161. Учениците с умствена изостаналост и множество увреждания се обучават по:

1. индивидуални учебни програми по общообразователните учебни предмети – Български език и литература, Математика, Роден край, Околен свят, Човекът и природата, Човекът и обществото, Биология и здравно образование, История и цивилизации, География и икономика, Технологии и предприемачество, Информатика, Информационни технологии и компютърно моделиране, Изобразително изкуство, Музика, Физическо възпитание и спорт/ЛФК;

2. индивидуални програми за терапия и рехабилитация.

Чл. 162. Общобразователната подготовка се осъществява в хода на цялото училищно обучение и обхваща следните адаптирани за ученици с умствена изостаналост и множество увреждания групи ключови компетентности:

1. основни компетентности в областта на българския език, умение за общуване – вербални и невербални начини за комуникация;
2. елементарни математически представи и понятия;
3. елементарни познания в областта на природните науки и технологиите;
4. фрагментарна дигитална компетентност;
5. умения за учене;
6. умения за социализация, социални и граждански познания;
7. възможности за вземане на решения и за прилагането им;
8. културни познания и умения за изразяване чрез творчество;
9. нагласи за здравословен начин на живот и спорт.

Чл. 163. (1) Индивидуалните учебни програми се разработват в съответствие с учебното съдържание по общообразователните учебни предмети и са съобразени с индивидуалните потребности и възможности на учениците с умствена изостаналост и множество увреждания.

(2) Индивидуалните учебни програми по ал. 1 се разработват въз основа на рамкови изисквания съгласно приложение № 4.

(3) На учениците по ал. 1 чрез индивидуалните и груповите терапии и рехабилитации се предоставя възможност за сензорна рехабилитация, формиране на фонематичен слух, развитие на речта, произношение, фонематична ритмика, обща и фина моторика, музикални стимулации, психологическа и арттерапия, предметна дейност и други.

Чл. 164. (1) Учебното време на учениците с умствена изостаналост и множество увреждания се определя съгласно броя на учебните седмици в рамковия учебен план за съответния клас.

(2) Броят на учебните часове в индивидуалния учебен план на ученик с умствена изостаналост и множество увреждания за всеки учебен предмет не може да е по-голям от броя на учебните часове за всеки учебен предмет в училищния учебен план, като общият брой на учебните часове в раздел А на индивидуалния учебен план не може да е повече от 22 учебни часа седмично.

(3) Обучението по учебните предмети от индивидуалния учебен план на ученик с умствена изостаналост и множество увреждания се осъществява от учител – специален педагог на ученици с умствена изостаналост и множество увреждания, при минимална норма за преподавателска работа 21 часа седмично.

Чл. 165. (1) В края на първия учебен срок се извършва преглед на резултатите от обучението по индивидуалната учебна програма, като постигнатото равнище на компетентности на ученика с умствена изостаналост и множество увреждания се отразява в протокол. Въз основа на прегледа при необходимост се актуализира индивидуалната учебна програма по един или повече учебни предмети от индивидуалния учебен план на ученика.

(2) В края на учебната година се извършва цялостен преглед на резултатите от обучението по индивидуалната учебна програма, като в протокол се отразява постигнатото равнище на компетентности на ученика. Протоколът от прегледа на резултатите от обучението по индивидуалната учебна програма е неразделна част от документите в личното образователно дело на ученика и се предава заедно с останалите негови документи при прехода му от една институция в друга в системата на предучилищното и училищното образование.

(3) Прегледът по ал. 1 и 2 се извършва от екипа за подкрепа за личностно развитие на ученика съвместно с учителя по съответния учебен предмет, а когато ученикът се обучава в център за специална образователна подкрепа – съвместно с учителите и другите педагогически специалисти в центъра.

Чл. 166. (1) Оценка на учениците с умствена изостаналост и множество увреждания, които се обучават по индивидуални учебни програми, се извършва в съответствие с чл. 120, ал. 7 и 8 ЗПУО и при условията на чл. 118, ал. 4 ЗПУО.

(2) При оценяването на ученици с умствена изостаналост и множество увреждания екипът за подкрепа за личностно развитие на ученика или координиращият екип в центъра за специална образователна подкрепа използва различни методи и подходи, методики за вербално и невербално оценяване (ПЕКС (PECS) система, МАКАТОН, комуникация „ръка в ръка“, Метода „Тадома“), Методика за оценка на индивидуалните потребности на деца и ученици с множество увреждания, Методика за функционална оценка и работа с деца с умствена изостаналост и аутистичен спектър на развитие, WISC IV: Скала за интелигентност на Уекслер за деца и други.

Глава пета

ОБУЧЕНИЕ НА ДЕЦА И УЧЕНИЦИ СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ В СПЕЦИАЛНИТЕ УЧИЛИЩА ЗА ОБУЧЕНИЕ И ПОДКРЕПА НА УЧЕНИЦИ СЪС СЕНЗОРНИ УВРЕЖДАНЯ

Чл. 167. (1) Специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания – увреден слух или нарушено зрение, функционират като институции във връзка и взаимодействие с други институции в системата на предучилищното и училищното образование, със специализирани институции за деца, със социални услуги в общността, с родителите.

(2) Дейността на специалните училища по ал. 1 е насочена към:

1. обучение, осигуряващо успешна социална интеграция и професионална реализация на децата и учениците със сензорни увреждания;

2. подготовка за включване на децата и учениците със сензорни увреждания в обучение в детски градини и в другите училища в системата на предучилищното и училищното образование;

3. ресурсно подпомагане на деца и ученици със сензорни увреждания.

Чл. 168. Децата и учениците постъпват в специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания при условията и по реда на чл. 138.

Чл. 169. (1) За отглеждането и възпитанието в яслните групи към детските градини и за обучението, възпитанието и социализацията в групите за предучилищно образование на децата с нарушено зрение и на децата с увреден слух се прилагат съответно Наредба № 26 от 2008 г. за устройството и дейността на детските ясли и детските кухни и здравните изисквания към тях (обн., ДВ, бр. 103 от 2008 г.; изм. и доп., бр. 24 от 2009 г. и бр. 36 от 2011 г.), държавният образователен стандарт за предучилищното образование, наредбата по чл. 24, ал. 4 ЗПУО, както и индивидуални програми за ранно въздействие и ранна рехабилитация, утвърдени от директорите на училищата за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания.

(2) Обучението на учениците с нарушено зрение и на учениците с увреден слух в специалните училища се осъществява в съответствие със:

1. училищни и индивидуални учебни планове съгласно държавния образователен стандарт за учебния план, утвърдени от директора на училището;

2. учебни програми по общообразователните учебни предмети съгласно държавния образователен стандарт за общообразователната подготовка, когато обучението не е по индивидуални учебни програми;

3. индивидуални учебни програми, разработени от специалистите в екипа за подкрепа за личностно развитие на ученика съвместно с учителите по съответните учебни предмети съгласно учебните програми по общообразователните учебни предмети и съобразени с индивидуалните потребности и възможности на ученика;

4. учебни програми по специалните учебни предмети за ученици с увреден слух, утвърдени от министъра на образованието и науката – индивидуална рехабилитация на слуха и говора, развитие на речта, развитие на речта и произношение, фонетична ритмика, моторика, музикални стимулации, реч и предметна дейност;

5. учебни програми по специалните учебни предмети за ученици с нарушено зрение, утвърдени от министъра на образованието и науката – ориентиране и мобилност, зрително подпомагане, полезни умения;

6. познавателни книжки, учебници и учебни комплекти по специалните учебни предмети, утвърдени от министъра на образованието и науката;

7. адаптирани познавателни книжки, учебници и учебни комплекти на брайлов шрифт;

8. учебни планове и учебни програми за професионално образование и обучение съгласно Закона за професионалното образование и обучение и държавните образователни стандарти за придобиване на квалификация по професии.

Чл. 170. Учебните програми по специалните учебни предмети на учениците с нарушено зрение и на учениците с увреден слух се разработват в съответствие със следните основни принципи:

1. гъвкавост на програмите;

2. качество на обучението;

3. баланс на знанията по специалните учебни предмети и уменията за самостоятелен и независим живот;

4. партньорство между учителите по различните учебни предмети, както и между учител и ученик и учител и родител;

5. приложимост на програмите.

Чл. 171. (1) Учебната програма по индивидуална рехабилитация на слуха и говора е насочена към:

1. приложение на специфични методи и подходи за формиране на правилна артикулация;

2. овладяване на прозодичните компоненти на речта – интонация, темп, ударение;

3. формиране на речево дишане и правилна фонация;

4. развитие на слуховото възприятие;

5. адаптиране към персоналното звукоусилващо устройство – личен слухов апарат, кохлеарен имплант, FM-система;

6. развитие на граматически правилна реч;

7. стимулиране на функциите на запазените анализатори;

8. обогатяване на активния и пасивния речник.

(2) Учебната програма по развитие на речта е насочена към:

1. развитие на диалогичната форма на словесната реч;

2. развитие на свързаната реч;

3. овладяване на писмената форма на речта – четене и писане;

4. формиране на умения за четене с разбиране;

5. повишаване на интереса и мотивацията на учениците да използват словесните средства в процеса на комуникация и обучение;

6. създаване на речева среда за приложение на овладените речеви умения в реални условия;

7. осъществяване на връзка между обучението по словесна реч с организираната дейност на децата (учебна, битова, игрова, практическа);

8. развитие на речевото мислене;

9. усвояване на речевия етикет и правилни модели на поведение;

10. формиране на комуникативна компетентност;

11. формиране на умения за зрително възприемане на речта на околните (отчитане).

(3) Учебната програма по фонетична ритмика е насочена към:

1. поставяне на основите за формирането и развитието на словесната реч по отношение на темп, динамика и ритъм чрез изпълнение на подходящи упражнения и игри;

2. създаване на умения за синхронизиране на мускулното напрежение в движението с височината и силата на гласа на детето;

3. изграждане на умения за възприемане силата на звука зрително, вибрационно и слухово, както и чрез постепенното ограничаване на анализаторите;

4. създаване на умения за диференцирано възприемане на словесните команди;

5. развитие на зрителното и слуховото внимание и тактилно-вибрационното възприятие;

6. създаване на умения за ориентиране във важни музикално-изразни средства, като динамика, темп, ритъм, различни видове ударения – метрично, преходно, съчетани със звукове, срички и думи;

7. формиране на умения за слухово, зрително и вибрационно възприемане на речта;

8. стимулиране на детското творчество чрез активизиране на импровизационните и артистичните изяви на учениците;

9. подпомагане общия процес на развитие на речта и комуникация на глухото дете в среда на чуващи.

(4) Учебната програма по моторика е насочена към:

1. формиране у детето и ученика на представи за многообразието на ритмовите движения;

2. установяване на отношение към специфични дейности, насочени към развитие на моториката;

3. преодоляване на трудностите, свързани с вестибуларния апарат;

4. развитие на фината моторика.

(5) Учебната програма по музикални стимулации е насочена към:

1. създаване на музикално-двигателни образи;

2. формиране на умения за ориентиране в пространството и хармонично движение заедно с другите;

3. развитие на слуховата перцепция у учениците с увреден слух;

4. формиране и развитие на метроритмично чувство;

5. овладяване интонационните модели на речта;

6. стимулиране на остатъчния слух;

7. формиране на умения за естествена фонация;

8. изграждане на умения за речево дишане;

9. изграждане на умения за баланс, ритъм и координация;

10. формиране на сензорни и моторни умения;

11. стимулиране на умствените способности за запаметяване, внимание, вокален контрол;

12. слухо-зрителна и слухова перцепция на темпо, метроритъм и динамика;

13. балансирано развитие на интелектуалния и емоционалния потенциал на учениците с увреден слух;

14. формиране на умения за разграничаване на различни ритъмни структури.

(6) Учебната програма по развитие на речта и произношението е насочена към:

1. работа върху произношение на звуковете;

2. работа върху смислово свързани речеви единици;

3. работа върху текст – самостоятелно създаване на продукция от детето.

(7) Учебната програма по предмет реч и предметна дейност е насочена към:

1. развитие на монологичната и диалогичната реч в процеса на предметно-практически дейности;

2. формиране на житейски понятия, начални манипулативни умения и развитие на способности за конструктивно-практическа дейност;

3. обогатяване на речниковия фонд и обучение по словесна реч като средство за общуване и развитие на мисленето;

4. преход от нагледно-образно и нагледно-действено към словесно и логическо мислене;

5. осигуряване на богата на речеви стимулации среда;

6. развитие на зрителните възприятия и обогатяване на образното мислене;

7. разширяване на уменията и сръчностите при изработката на разнообразни предмети;

8. развитие на представите и възображението;

9. формиране на познавателни, практически и комуникативни умения;

10. повишаване на интереса и мотивацията на учениците за използване на словесни средства в процеса на комуникация и обучение.

Чл. 172. (1) Учебната програма по зрително подпомагане е насочена към:

1. формиране на елементарни зрителни умения;

2. формиране на зрителни умения върху мултисензорна основа;

3. обучение за използване на оптични средства.

(2) Учебната програма по ориентиране и мобилност е насочена към:

1. развитие на функциите на запазените анализатори;

2. обучение за мобилност в малко пространство;

3. обучение за мобилност в голямо пространство.

(3) Учебната програма по полезни умения е насочена към:

1. формиране на общопознавателни умения;

2. формиране на всекидневни умения;

3. формиране на социални умения.

Чл. 173. (1) В специалните училища за ученици с увреден слух и за ученици с нарушено зрение по изключение може да се разкриват яслени групи при спазване на изискванията на наредбите по чл. 34, ал. 2 и по чл. 118, ал. 4 от Закона за здравето, както и да се организира и провежда предучилищно образование при спазване на държавния образователен стандарт за предучилищното образование.

(2) Организацията на предучилищното образование в специалните училища по ал. 1 включва:

1. основна форма на педагогическо взаимодействие – педагогическата ситуация, и допълнителни форми на педагогическо взаимодействие – в учебно време;
2. допълнителни форми на педагогическо взаимодействие – в неучебно време.

(3) Допълнителните форми на педагогическо взаимодействие включват и обучение по специалните предмети за всяка възрастова група.

(4) Допълнителните форми на педагогическо взаимодействие за деца, обучаващи се в специалните училища по ал. 1 или в детски градини и в другите училища от системата на предучилищното и училищното образование, може да се осигуряват от съответното специално училище за ученици с увреден слух или за ученици с нарушено зрение. Те могат да бъдат индивидуални и/или групови.

(5) Занятията по специалните предмети в предучилищното образование се провеждат групово или индивидуално. Занятията по индивидуална рехабилитация на слуха и говора се провеждат ежедневно по 30 минути за всяко дете, а индивидуалните занятия по музикални стимулации и индивидуалните занятия по фонетична ритмика – 3 пъти седмично.

(6) Специалните предмети за деца с увреден слух в предучилищното образование, които се провеждат групово, са: Развитие на слуха и говора, Фонетична ритмика, Моторика, Музикални стимулации, а индивидуалните – Рехабилитация на слуха и говора, Музикални стимулации, Фонетична ритмика.

(7) Специалните предмети за деца с нарушено зрение в предучилищното образование, които се провеждат групово и индивидуално, са: Ориентиране и мобилност, Зрително подпомагане, Полезни умения.

(8) Във времето от 1 юни до 14 септември на съответната календарна година не се провеждат педагогически ситуации. За децата, които се обучават в детски градини или в специални училища за ученици с увреден слух, в този период се осигурява пробна рехабилитация на слуха и говора, която се провежда в специалното училище.

(9) В специалните училища по ал. 1 може да се формират групи или паралелки за деца и ученици с множество увреждания. Броят на децата и учениците в тези групи и паралелки е от 4 до 6.

Чл. 174. (1) В специалните училища за обучение и подкрепа на ученици с нарушено зрение може да се обучават:

1. деца и ученици с тотална слепота със зрителна острота 0;
2. деца и ученици с перцепция на светлина (светлоусещане) със зрителна острота от 0 до 0,01;
3. частично виждащи деца и ученици със зрителна острота от 0,01 до 0,04 с корекция на по-добре виждащото око и зрително поле до 10 градуса;
4. слабовиждащи деца и ученици със зрителна острота между 0,05 и 0,2 на по-добре виждащото око или зрително поле до 20 градуса;
5. деца и ученици, които имат зрителна острота, по-висока от 0,2, но съществува увреждане на други зрителни функции, като рязко стеснено полезрение, силно увредено цветоусещане или очно заболяване, злокачествено късогледство, дегенериране на ретината, глаукома и други, поради което зрението прогресивно намалява;
6. деца и ученици с нарушено зрение, с множество увреждания, сляпо-глухи, чиято зрителна острота и зрително поле не позволяват да се обучават в други специални училища.

(2) Учителите – специални педагози на деца и ученици в училищата по ал. 1, може да работят с деца и ученици с нарушено зрение, които се обучават в детските градини и в другите училища от системата на предучилищното и училищното образование.

(3) Работата с децата и учениците с нарушено зрение в детските градини и другите училища от системата на предучилищното и училищното образование се провежда по график, утвърден от директора на специалното училище за обучение и подкрепа на ученици с нарушено зрение, съгласуван с директора на детската градина или на училището, в което се обучават децата и учениците с нарушено зрение.

Чл. 175. (1) В специалните училища за обучение и подкрепа на ученици с увреден слух може да се обучават:

1. слабочуващи деца и ученици с едностранна или двустранна загуба на слуха от 16 dB на по-добре чуващото ухо, при които спецификата на заболяването изисква специфична работа, като например при рекруитман – внезапно повишаване на прага на чувствителност на болката при много тихи звуци и липса на реакция понякога при силни звуци, и други;
2. деца и ученици, които са слабочуващи до 16 dB на по-добре чуващото ухо, но със съществуващо увреждане, поради което слухът прогресивно намалява;
3. деца и ученици с увреден слух с долна граница на загуба на слуха над 30 dB;
4. деца и ученици с увреден слух и с множество увреждания, сляпо-глухи, слуховата загуба на които е такава, че не позволява да се обучават в специални училища за обучение и подкрепа на ученици с нарушено зрение;
5. деца и ученици с увреден слух с дегенеративни злокачествени заболявания;
6. деца и ученици с увреден слух с кохлеарни импланти и с конвенционални слухови апарати, както и такива, за които е противопоказно слухопротезиране, като например рекруитман, непоносимост към личен слухов апарат и други;
7. невербални деца и ученици с комуникативни нарушения, за които е препоръчително и единствено възможно обучение и комуникация чрез овладяване на жестов език.

(2) Рехабилитаторите на слуха и говора в училищата по ал. 1 могат да работят с деца и ученици с увреден слух, които се обучават в детските градини и в училищата – по 30 минути ежедневно за децата и за учениците от I до VII клас и по 45 минути два пъти седмично за учениците от VIII до XII клас.

(3) Работата с децата и учениците с увреден слух в детските градини и училищата по ал. 2 се провежда по график, утвърден от директора на специалното училище за обучение и подкрепа на ученици с увреден слух, съгласуван с директора на детската градина или на училището, в което се обучават децата и учениците с увреден слух.

Чл. 176. (1) Рехабилитаторите на слуха и говора в специалните училища за обучение и подкрепа на ученици с увреден слух може да работят с хоспитализирани деца и ученици с кохлеарни импланти и с лични слухови апарати.

(2) Работата по ал. 1 включва следните дейности:

1. рехабилитация на хоспитализирани деца с увреден слух с кохлеарни импланти и с лични слухови апарати според индивидуалните потребности на детето;
2. диагностика на развитието на слуховото възприятие преди и след настройката на слуховия апарат или на кохлеарния имплант;
3. съдействие на аудиолозите по време на настройките на слухови апарати и кохлеарни импланти;
4. консултация и подкрепа на семейства на деца с увреден слух при установяване на увреждането на слуха;
5. консултации при слухопротезиране и при последващи посещения в болница.

Чл. 177. (1) Специалните училища за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания за ресурсното подпомагане на децата и учениците с нарушено зрение или с увреден слух в детските градини и в другите училища от системата на предучилищното и училищното образование осъществяват следните дейности:

1. ранно въздействие и ранна рехабилитация;
2. обучение по специалните учебни предмети;
3. слухово-речева рехабилитация на децата и учениците с увреден слух;
4. краткосрочни специализирани практически обучения за деца и ученици с нарушено зрение или с увреден слух;
5. подпомагане на деца и ученици с нарушено зрение или с увреден слух при овладяването на Брайл или на жестава реч, и/или на дактил и на спецификата при обучението по отделните учебни предмети;
6. консултации на деца и ученици с нарушено зрение или с увреден слух и на родители;
7. краткосрочни специализирани практически обучения за учители от детските градини и училищата, в които се обучават деца и ученици със сензорни увреждания, и за ресурсни учители на деца и ученици със сензорни увреждания;
8. осигуряване на специалисти за участие в регионален екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности за оценка на индивидуалните потребности на деца и ученици със сензорни увреждания;
9. осигуряване на специалисти за участие в екипи за подкрепа за личностно развитие в детските градини и училищата на деца и ученици със сензорни увреждания;
10. провеждане на обучение на помощници на учителя, работещи с деца и ученици със сензорни увреждания;
11. разработване и осигуряване на специални дидактични материали, пособия и други за подкрепа на обучението на деца и ученици с нарушено зрение или с увреден слух, както и на учебници, учебни помагала, материали с брайлов и с уголемен плоскочетен шрифт и други за приобщаващото образование на деца и ученици с нарушено зрение.

(2) Дейностите по ал. 1, т. 1 – 7 се провеждат по график, утвърден от директора на съответното специално училище за обучение и подкрепа на ученици със сензорни увреждания.

(3) Графикът по ал. 2 се съгласува с първостепенния разпоредител с бюджет, с директора на детската градина или училището, в което се обучават децата и учениците с нарушено зрение или с увреден слух, и с регионалното управление на образованието.

Чл. 178. (1) Рехабилитацията на слуха и говора като част от допълнителната подкрепа за личностно развитие на децата в детската градина и на учениците в училището включва превантивна, диагностична, корекционна-рехабилитационна, компенсаторна и консултативна дейност, свързани със стимулиране на слуховата функция, развитие на речта, езика и комуникативните способности.

(2) В областта на превенцията се извършват следните дейности:

1. диагностика на артикулацията на децата в началото и в края на всяка учебна година;
2. провеждане на информационни и разяснителни дейности с учители и родители;
3. провеждане на пробна рехабилитация за деца и ученици с увреден слух, които не се обучават в специални училища, в периода от 1 до 15 септември и от 15 до 30 юни на всяка учебна година;

4. прилагане на основни процедури за ранно диагностициране с цел установяване на комуникативните, речевите и езиковите нарушения при увреден слух.

(3) В областта на диагностиката се извършват следните дейности:

1. провеждане на изследване на речта на децата и учениците в началото на всяка учебна година;
2. регистриране на динамиката в речевото развитие на децата и учениците с увреден слух от всички предучилищни групи и от всички класове в последните 2 седмици на месец май на всяка учебна година; изследването се провежда от рехабилитатор на слуха и говора, който обобщава данните и ги представя за обсъждане на заседание на педагогическия съвет в края на учебната година;

3. подбиране на адекватни методи, средства, материали и инструментариум за извършване на диагностиката.

(4) В областта на корекционно-рехабилитационната дейност се извършват следните дейности:

1. изготвяне на индивидуални програми за корекционно-рехабилитационна дейност за всички деца и ученици с увреден слух;
2. провеждане на групова или индивидуална корекционно-рехабилитационна дейност с деца и ученици с увреден слух по утвърдени методики;

3. формиране на групите от деца и ученици с увреден слух за корекционно-рехабилитационна дейност по вид на нарушението и степен на образование;

4. разработване на програми за участие на родителя в корекционно-рехабилитационния процес и предоставяне на информация за индивидуалното развитие на детето или ученика;

5. подбиране на адекватни методи, средства, материали и инструментариум за реализация на конкретна корекционно-рехабилитационна дейност;

6. използване на нагледни и други дидактически и технически средства и материали за постигане на целите на дейността;

7. стимулиране на слуховите възможности на децата и учениците по подходящ начин.

(5) В областта на компенсаторната дейност се извършват следните дейности:

1. прогнозиране на очакваните резултати и изготвяне на план за корекционна и компенсаторна работа за всяко дете или ученик с увреден слух съобразно възрастовите му особености и потребности и степента на слуховата загуба;

2. адаптиране на детето или ученика към личния слухов апарат;

3. предоперативна и следоперативна интензивна рехабилитация на слуха и говора при кохлеарна имплантация;

4. провеждане на работа със звукоусилваща апаратура;

5. прилагане на специализиран софтуер за работа;

6. планиране и участие в програми за консултиране, наблюдение и работа за развитие на речта, както и в програми за развитие на деца с множество увреждания.

(6) В областта на консултативната дейност се извършват следните дейности:

1. запознаване на родителя със същността на слуховите увреждания, както и с организацията на корекционно-рехабилитационния процес;

2. консултиране на родителя за използването на различни подходи за преодоляване на последиците от слуховото увреждане;

3. мотивиране на родителя за активно включване в корекционно-рехабилитационния процес и за използване на дадените му практически насоки от рехабилитаторите на слуха и говора с цел оказване на съдействие на процеса;

4. оказване на методическа помощ на учителите на децата и учениците с увреден слух;

5. провеждане на специализирани обучения;

6. обучения на помощника на учителя;

7. консултиране по отношение на изграждането на подкрепяща среда в детската градина или училището за децата и учениците с увреден слух;

8. прилагане на информационни и комуникационни технологии при провеждането на рехабилитацията на слуха и говора.

Глава шеста

УСЛОВИЯ И РЕД ЗА ОРГАНИЗИРАНЕ НА ОБУЧЕНИЕТО НА ДЕЦА И УЧЕНИЦИ СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ В ПАРАЛЕЛКИ И ГРУПИ В ЦЕНТРОВЕТЕ ЗА СПЕЦИАЛНА ОБРАЗОВАТЕЛНА ПОДКРЕПА

Чл. 179. (1) Центровете за специална образователна подкрепа функционират във връзка и взаимодействие с образователни институции в системата на предучилищното и училищното образование, корекционна и терапевтична работа за деца, със социални услуги в общността, с лечебни заведения и интегрирани здравно-социални услуги и с родителите.

(2) Центровете за специална образователна подкрепа осъществяват дейността си съгласно правилник, утвърден от министъра на образованието и науката.

Чл. 180. (1) Центърът за специална образователна подкрепа извършва:

1. диагностична, рехабилитационна, корекционна и терапевтична работа с деца и ученици, за които оценката на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование е установила, че съобразно образователните им потребности може да се обучават в център за специална образователна подкрепа;

2. педагогическа и психологическа подкрепа;

3. прилагане на програми за подкрепа и обучение за семействата на децата и учениците по т. 1;

4. обучение на деца и ученици по т. 1 в задължителна предучилищна и училищна възраст и професионално обучение за придобиване на първа степен на професионална квалификация и/или за придобиване на квалификация по част от професия.

(2) Центърът за специална образователна подкрепа може да извършва и дейности на ученическо общешествие, чиято дейност не се организира от училище, при необходимост и при наличие на материална база в съответствие с държавния образователен стандарт за физическата среда и информационното и библиотечното осигуряване на детските градини, училищата и центровете за подкрепа за личностно развитие.

Чл. 181. (1) За осъществяването на диагностична, рехабилитационна, корекционна и терапевтична работа в центъра за специална образователна подкрепа със заповед на директора се създава координиращ екип.

(2) Със заповедта на директора за ръководител на екипа по ал. 1 се определя заместник-директор, учител или друг педагогически специалист от центъра.

(3) Съставът на координиращия екип се определя от директора на центъра.

(4) Координиращият екип по ал. 1 осъществява следните функции:

1. извършва оценка на функционирането на детето или ученика за определяне на:

а) интелектуалното и познавателното развитие;

б) комуникативните умения;

в) моторно-двигателните умения;

г) потенциалните възможности и уменията за самостоятелен и независим живот;

2. определя в зависимост от потребностите на детето или ученика въз основа на извършената оценка:

а) вида и формата на обучение на детето или ученика;

б) необходимата допълнителна подкрепа за личностно развитие – рехабилитационна и терапевтична работа;

в) заниманията по интереси;

3. осигурява взаимодействието и координира работата с родителите, с педагогическите и другите специалисти в центъра и с координатора по чл. 7 в детските градини и училищата за осигуряване на обучението и подкрепата на децата и учениците със специални образователни потребности и за подпомагане на процеса на обучение.

Чл. 182. На децата и учениците със специални образователни потребности, които се обучават в център за специална образователна подкрепа, се осигурява педагогическа и психологическа подкрепа за:

1. оптимално развитие на силните страни и способностите;

2. коригиране и компенсиране на обучителните затруднения;

3. постигане на очакваните резултати от обучението;

4. стимулиране на цялостното им развитие за успешна социална и професионална реализация.

Чл. 183. (1) Центърът за специална образователна подкрепа разработва и/или прилага програми за подкрепа и обучение на семействата на децата и учениците, които се обучават в центъра.

(2) Целта на програмите е родителите да бъдат активен участник и партньор на центъра за специална образователна подкрепа в процеса на обучение и рехабилитация на децата и учениците.

(3) Програмите включват:

1. запознаване с конкретни начини за подкрепа на самоподготовката на детето или ученика у дома;

2. усвояване на различни похвати за работа с детето или ученика у дома с цел създаване и развитие у него на полезни умения за самостоятелен и независим живот;

3. придобиване на умения за подкрепа на социалното включване на детето или ученика;

4. запознаване със специализирана литература, с различни материали за работа с детето или ученика;

5. други теми, полезни за родителите.

Чл. 184. (1) За подпомагане на обучението на деца и ученици, за които оценката по чл. 190, ал. 3, т. 1 и 2 ЗПУО е установила, че съобразно образователните потребности може да се обучават в център за специална образователна подкрепа, по предложение на екипа за подкрепа за личностно развитие в детската градина или училището, съответно на регионалния екип за подкрепа за личностно развитие на децата и учениците със специални образователни потребности, може да се организират и изнесени паралелки и групи на деца и ученици от детските градини и от училищата по чл. 38 ЗПУО в центрове за специална образователна подкрепа, както и в социалните услуги в общността.

(2) Обучението на децата и учениците със специални образователни потребности в групите и паралелките по ал. 1 се осъществява по индивидуални учебни планове, изготвени в съответствие с изискванията на чл. 95 ЗПУО, и по индивидуални учебни програми.

(3) Обучението по индивидуалните учебни програми на учениците със специални образователни потребности по ал. 1 се координира от координиращия екип в центъра за специална образователна подкрепа с координатора по чл. 7 и с екипите за подкрепа за личностно развитие в детските градини и училищата.

(4) Обучението на децата и учениците по ал. 1 може да се извършва и в социалната услуга в общността, когато децата и учениците от социалната услуга са с увреждания, които възпрепятстват придвижването им, след предварително съгласуване със съответната дирекция „Социално подпомагане“, на територията на която се предоставя социалната услуга.

(5) Обучението по ал. 4 се извършва от учители от детската градина или училището, в които са записани децата или учениците, или от учители от център за специална образователна подкрепа по препоръка на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

Чл. 185. (1) Изнесените паралелки и групи на деца и ученици от детските градини и от училищата в центрове за специална образователна подкрепа се организират със заповед на директора на съответния център за специална образователна подкрепа по предложение на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование след разрешение на началника на регионалното управление на образованието.

(2) Изнесените групи и паралелки на деца и ученици от детските градини и от училищата се организират в социалните услуги в общността със заповед на кмета на общината по предложение на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование след разрешение на началника на регионалното управление на образованието.

(3) Насочването на децата и учениците за обучение в изнесените групи и паралелки се извършва след заявено желание на родителя, по предложение на екипа за подкрепа за личностно развитие в детската градина или училището и след становище на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование въз основа на оценка на образователните потребности на децата и учениците.

(4) Предложенията по ал. 1 и 2 могат да се правят до 15 септември на съответната учебна година за първия учебен срок или до началото на втория учебен срок на съответната учебна година, а в случай на необходимост по преценка на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – и в други срокове.

Чл. 186. (1) Броят на учителите и на другите педагогически специалисти в центъра за специална образователна подкрепа се определя в зависимост от броя на децата и учениците със специални образователни потребности, от броя на учебните часове по учебните предмети от индивидуалните учебни планове и от видовете дейности за допълнителна подкрепа за личностно развитие.

(2) Когато центърът за специална образователна подкрепа извършва и дейности по чл. 49, ал. 3 ЗПУО, броят на възпитателите в обществото се определя от броя на децата и учениците в групите за целодневна организация на учебния ден, които ползват обществото.

(3) В центъра за специална образователна подкрепа може да бъде назначен и помощник на учителя (помощник-възпитател).

Чл. 187. (1) Оценкаването на постиженията по индивидуалните учебни програми на учениците със специални образователни потребности, които се обучават в център за специална образователна подкрепа, се осъществява в съответствие с чл. 120, ал. 7 и 8 ЗПУО и при условията на чл. 118, ал. 4 ЗПУО.

(2) Установяването на придобитите компетентности като очаквани резултати от обучението по индивидуалните учебни програми на учениците по ал. 1 се осъществява от учителите, които преподават по учебните предмети от индивидуалните учебни планове на учениците, съвместно с координиращия екип на центъра.

Чл. 188. (1) Допълнителната подкрепа за личностно развитие в центъра за специална образователна подкрепа включва:

1. терапевтична и рехабилитационна работа с деца и ученици със специални образователни потребности;

2. педагогическа подкрепа и консултиране на деца и ученици, учители, родители.

(2) Допълнителна подкрепа за личностно развитие по ал. 1 се предоставя на деца и ученици със специални образователни потребности след оценка и по предложение на екипа за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика в детската градина или училището. Екипът за подкрепа за личностно развитие на детето или ученика работи съвместно с координиращия екип в центъра.

(3) Допълнителна подкрепа за личностно развитие по ал. 1 се осъществява от учители – специални педагози, психолози, логопеди, терапевти, рехабилитатори и от други специалисти при необходимост.

(4) За предоставянето на допълнителна подкрепа за личностно развитие по ал. 1 на детето или ученика със специални образователни потребности се изготвя план за подкрепа от детската градина или училището в сътрудничество с координиращия екип в центъра за специална образователна подкрепа.

Чл. 189. (1) Центърът за специална образователна подкрепа може да организира и да предоставя допълнителна подкрепа по чл. 187, ал. 1, т. 2 – 5 ЗПУО на деца и ученици със специални образователни потребности, които се обучават в детски градини и в училища.

(2) Предоставянето на допълнителна подкрепа по ал. 1 се извършва след одобряването ѝ от регионалния екип за подкрепа на личностното развитие на деца и ученици със специални образователни потребности.

(3) Предоставянето на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците по ал. 1 се осъществява чрез включването им в групи за терапевтични и рехабилитационни дейности в центъра за специална образователна подкрепа.

(4) Включването на децата и учениците по ал. 1 в групи за терапевтични и рехабилитационни дейности се съгласува с първо-степенния разпоредител с бюджет на центъра за специална образователна подкрепа.

Чл. 190. (1) Броят на децата и учениците в групите и паралелките за деца и ученици с множество увреждания в центъра за специална образователна подкрепа е от 4 до 6 според образователните потребности, възможностите за адаптация и поведенческите особености на децата и учениците.

(2) Седмичната натовареност на ученик с множество увреждания, който се обучава в център за специална образователна подкрепа, е в зависимост от индивидуалния учебен план на ученика, като общият брой на учебните часове в раздел А не може да е повече от 22 учебни часа седмично.

(3) Броят на децата и учениците със специални образователни потребности в групите за терапевтични и рехабилитационни дейности и за занимания по интереси в центъра за специална образователна подкрепа е:

1. в групите за терапевтични и рехабилитационни дейности (психологическа подкрепа, логопедични занимания, арттерапия, кинезитерапия и други) – от 3 до 6;

2. в групите за занимания по интереси (ателиета по интереси, музикални занимания, спортни занимания и други) – от 6 до 10.

(4) Индивидуалните терапевтични и рехабилитационни занятия на деца и ученици в центъра за специална образователна подкрепа се определят въз основа на оценката на координиращия екип и се планират в плана за подкрепа.

Чл. 191. (1) Продължителността на учебния час в центъра за специална образователна подкрепа е 35 минути. Продължителността на междучасието е 10 минути, а на голямото междучасие – 30 минути.

(2) Продължителността на индивидуалните и груповите терапевтични и рехабилитационни занятия е от 15 до 35 минути по преценка на съответния специалист съобразно потребностите на детето или ученика, а на заниманията по интереси – 35 минути.

Чл. 192. (1) Центърът за специална образователна подкрепа не издава документ за завършен клас, етап или степен на образование.

(2) Директорът на съответния център за специална образователна подкрепа в края на учебната година изготвя по предложение на координиращия екип доклад-оценка за всяко дете или ученик със специални образователни потребности за извършеното обучение по индивидуалните учебни планове и програми, за обучението за придобиване на първа степен на професионална квалификация или за квалификация по част от професия.

(3) Копие от доклад-оценката по ал. 2 се предоставя на регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование.

(4) В доклад-оценката се отразяват резултатите по образователни направления и готовността на детето за постъпване в I клас или резултатите на ученика от обучението по индивидуалните учебни програми и се отчита индивидуалният напредък на детето или на ученика.

(5) Директорът на центъра за специална образователна подкрепа изпраща до 5 дни от края на втория учебен срок на учебната година доклад-оценката на директора на детската градина или училището, където е записано детето или ученикът, за издаване на удостоверение за задължително предучилищно образование, на удостоверение за завършен клас или за удостоверяване в ученическата книжка на завършено обучение в V, VI, VII, IX и XI клас.

(6) Директорът на центъра за специална образователна подкрепа в края на учебната година по предложение на координиращия екип изготвя доклад-оценка на всеки ученик със специални образователни потребности, завършил VII или X клас, за постигнатите резултати от обучението по индивидуалните учебни програми.

(7) До 5 дни от края на втория учебен срок на учебната година доклад-оценката по ал. 6 се предоставя на директора на училището, в което е записан ученикът, за издаване на удостоверение за завършен VII или X клас. Удостоверението дава право на ученика да продължи обучението си в VIII, съответно в XI клас, и на професионално обучение.

(8) Директорът на центъра за специална образователна подкрепа изготвя доклад-оценка до директора на училището за допускане на ученици, които се обучават в паралелки за професионално обучение в центъра за специална образователна подкрепа, до държавен изпит за придобиване на професионална квалификация – по теория и практика на професията, или до изпит за придобиване на професионална квалификация – по теория и практика на професията.

(9) В срок до 5 дни от провеждането на държавния изпит за придобиване на професионална квалификация или на изпита за придобиване на професионална квалификация директорът на центъра за специална образователна подкрепа изпраща доклад-оценка за резултатите от положените изпити до директора на училището, в което е записан ученикът, за издаване на свидетелство за първа степен на професионална квалификация или на удостоверение за професионално обучение.

ДОПЪЛНИТЕЛНА РАЗПОРЕДБА

§ 1. По смисъла на тази наредба:

1. „Група за обучение в център за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата“ е група, която се формира с деца и ученици от една и съща или от различна възраст и която работи по обща програма за обучение.

2. „Комунитативни нарушения“ са нарушения на артикулацията, нарушения на плавността, темпа и ритъма на речта (заекване), специфични езикови нарушения (дисфазия на развитието), нарушения на писмената реч (дисграфия и дислексия), нарушения на математическите умения (дискалкулия), детска афазия, дизартрия, ринолалия, вербална диспраксия, гласови нарушения, комуникативни нарушения при зрителни нарушения, комуникативни нарушения при слухови увреждания, комуникативни нарушения при аутистичен спектър, комуникативни нарушения при интелектуална недостатъчност.

3. „Масова проява в център за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата“ е изява, в която участват деца и ученици от повече от една организационна педагогическа форма.

4. „Организационна педагогическа форма в център за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата“ е форма на педагогическа работа със самостоятелна програма за обучение в една от областите „Науки и технологии“, „Изкуства“, „Спорт“ с деца и ученици, разпределени в група/групи за обучение.

5. „План за обучение в център за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата“ е план, който разпределя времето за обучение по брой седмици и брой часове седмично в рамките на учебната година по областите „Наука и технологии“, „Изкуства“, „Спорт“.

6. „Програма за обучение в център за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата“ е авторска програма, разработена от ръководителя на групата в организационна педагогическа форма, която се утвърждава от директора на центъра за подкрепа за личностно развитие или на Националния дворец на децата и е съобразена с интересите, възрастта и степента на подготовка на децата и учениците.

7. „Публична изява в център за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата“ е обществено представяне на постигнатите резултати от заниманията по интереси на децата и учениците в съответните организационни педагогически форми.

8. „Разумни улеснения“ са всякакви необходими и подходящи модификации и приспособления, които не водят до непропорционално или неоправдано обременяване на околните, когато такива са необходими във всеки конкретен случай, за да се осигури на човека с увреждане признаването или упражняването на всички права и основни свободи наравно с всички останали по смисъла на Конвенцията за правата на хората с увреждания.

9. „Родител“ е лицето, което упражнява родителските права по смисъла на Семейния кодекс, както и представителят на детето или лицето, което полага грижи за детето.

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. В двумесечен срок от влизането в сила на наредбата Министерството на образованието и науката създава уеббазирано пространство, в което предоставя модели на образци, методически насоки, указания и други във връзка с приобщаващото образование.

§ 3. Тази наредба се издава на основание чл. 22, ал. 7 във връзка с ал. 2, т. 7 от Закона за предучилищното и училищното образование.

Приложение № 1 към чл. 35, ал. 1

Рамкови изисквания за разработване на план за обучение в център за подкрепа за личностно развитие и в Националния дворец на децата

I. Области:

1. „Науки и технологии“.
2. „Изкуства“.
3. „Спорт“.

II. График на процеса на обучение:

Начало на учебната година – 1 октомври.

Ваканции – съгласно графика за учебното време и ваканциите, утвърден от министъра на образованието и науката.

III. Разпределение на часовете за обучение по области:

1. Област „Науки и технологии“

Профил	Постоянни групи			
	I – IV клас	V – VII клас	VIII – X клас	XI – XII клас
	Брой седмици за обучение			
	30 – 32	30 – 34	30 – 36	30 – 36
Брой часове за обучение седмично				
Природо-математически	2 – 4	2 – 6	2 – 6	2 – 6
Екология и опазване на околната среда	2 – 4	2 – 6	2 – 6	2 – 6
Приложно-технически	2 – 4	2 – 4	2 – 6	2 – 6
Селскостопански	2 – 4	2 – 4	2 – 6	2 – 6
Хуманитарно-обществен	2 – 4	2 – 4	2 – 6	2 – 6

2. Област „Изкуства“

Профил	Постоянни групи		
	I равнище	II равнище	III равнище
	Брой седмици за обучение		
	30 – 32	30 – 36	30 – 36
Брой часове за обучение седмично			
Литературно творчество	2 – 4	2 – 6	4 – 6
Изобразително и приложно изкуство	2 – 4	2 – 6	4 – 6
Театрално изкуство	2 – 4	2 – 6	4 – 6
Танцово изкуство	2 – 4	2 – 6	4 – 6
Музикално изкуство	2 – 4	2 – 6	4 – 6
Кино и фотоизкуство	2 – 4	2 – 6	4 – 6

3. Област „Спорт“

Профил	Постоянни групи		
	I равнище	II равнище	III равнище
	Брой седмици за обучение		
	30 – 32	30 – 36	30 – 36
Брой часове за обучение седмично			
Индивидуални спортове	2 – 4	4	4 – 6
Приложно-технически спортове	2 – 4	2 – 6	2 – 6
Колективни спортове	2 – 4	4	4 – 6
Отдых и туризъм	2 – 3	2 – 4	4 – 6
Игри	4	4	4 – 6

Кинезитерапия (ЛФК)	2 – 4	2 – 4	2 – 4
---------------------	-------	-------	-------

IV. Пояснителни бележки:

1. За деца се организират дейности извън подготовката им за училище преди постъпването в първи клас в групи по профили без равнища. Продължителността на работата е до 36 седмици със седмична заетост до 3 учебни часа. Определените за тях часове се включват в норматива на учителя.
2. За колективните спортове се формират групи от близки по възраст деца и ученици.
3. Обучението по кинезитерапия (ЛФК) няма равнища. Групите се формират съобразно възрастта на децата и учениците, като в зависимост от нея се определя броят на седмиците за обучение.
4. Часовете, посочени в съответните графи в раздел III, определят минимална и максимална седмична заетост за организационните педагогически форми.
5. За областите „Изкуства“ и „Спорт“ под термина „равнище“ се разбира: за I равнище – начинаещи и/или новопостъпили, за II равнище – постигнали определено ниво, за III равнище – напреднали и постигнали високо ниво.

Приложение № 2 към чл. 154, ал. 2

Рамкови изисквания за разработване на индивидуални учебни програми на ученици с нарушено зрение и множество увреждания

Учебен предмет	Описание	Брой часове седмично
Български език и литература	Развива уменията за общуване – вербално и невербално; поставя основите за развитие на речта – устна, жестава или символна.	до 5 учебни часа
Математика	Допринася за овладяване на елементарни математически представи и понятия.	до 4 учебни часа
Околен свят	Осигурява възможност за изграждане на адекватни представи за природата и околната среда.	до 2 учебни часа
Човекът и обществото	Способства за установяване на отношение към възприеманите социални явления, навици на поведение и активно възпроизводство на социалния опит в общуването и взаимодействието, съответстващи на обществените норми, за възприемане на самия себе си и на явленията в собствения и в обществения живот.	до 2 учебни часа
Музика	Предоставя възможност за формиране на умения за слушане на музика и стимулиране на позитивни емоции и преживявания; развива метроритмичния усет.	до 3 учебни часа
Изобразително изкуство/ тактилно творчество	Насочен е към провокиране на творческата активност, развиване на двигателната фино-моторна ритмика и създаване на умения за изразяване на естетически преживявания и отношения.	до 3 учебни часа
Физическо възпитание и спорт/ЛФК	Помага за развиване на умения за координация на движенията, обследване на пространството, активност при придвижване и участие в колективни игри.	до 3 учебни часа

Приложение № 3 към чл. 157, ал. 2

Рамкови изисквания за разработване на индивидуални учебни програми на ученици с увреден слух и множество увреждания

Учебен предмет	Описание	Брой часове седмично
Български език и литература	Развива уменията за общуване – вербално и невербално; поставя основите за развитие на речта – устна, жестава или символна.	до 5 учебни часа
Математика	Допринася за овладяване на елементарни математически представи и понятия.	до 3 учебни часа
Околен свят и Човекът и природата	Осигуряват възможност за формиране на адекватни представи за природата и околната среда.	до 2 учебни часа
Човекът и обществото	Способства за установяване на отношение към възприеманите социални явления, навици на поведение и активно възпроизводство на социалния опит в общуването и взаимодействието, съответстващи на обществените норми, за възприемане на самия себе си и на явленията в собствения и в обществения живот.	до 2 учебни часа
Музика/жестава интерпретация на песни и ритъм	Предоставя възможност за формиране на умения за възприемане на ритмови структури и стимулиране на позитивни емоции и преживявания.	до 1 учебен час
Изобразително изкуство	Насочен е към провокиране на творческата активност, развиване на двигателната фино-моторна ритмика и създаване на умения за изразяване на естетически преживявания и отношения.	до 2 учебни часа
Физическо възпитание и спорт/ЛФК	Помага за развиване на умения за координация на движенията, активност при придвижване и участие в колективни игри.	до 3 учебни часа
Технологии и предприемачество	Развива умения за осъзнаване и прилагане на технологиите в реалния живот.	до 3 учебни часа

Приложение № 4 към чл. 163, ал. 2

Рамкови изисквания за разработване на индивидуални учебни програми на ученици с умствена изостаналост и множество увреждания

Учебен предмет	Описание	Брой часове седмично
Български език и литература	Развива уменията за общуване – вербално и невербално; поставя основите за развитие на речта – устна или символна.	до 5 учебни часа
Математика	Допринася за развиване на елементарни математически представи и понятия, на сензорни способности и за овладяване на сензорни еталони.	до 3 учебни часа
Човекът и природата, Биология и здравно образование	Осигуряват възможност за формиране на адекватни представи за природата и околната среда.	до 2 учебни часа
Роден край, Околен свят, Човекът и обществото, История и цивилизации, География и икономика, Гражданско образование	Допринасят за установяване на отношение към възприеманите социални явления, за овладяване на навици на поведение и активно възпроизводство на социалния опит в общуването и взаимодействието, съответстващи на обществените норми, за възприемане на самия себе си и на явленията в собствения и в обществения живот, за поставяне на основите на социалните и гражданските компетентности.	до 2 учебни часа
Информатика, Информационни технологии и Компютърно моделиране	Помагат за придобиване на основни дигитални компетентности.	до 2 учебни часа

Учебен предмет	Описание	Брой часове седмично
Изобразително изкуство и музика	Предоставят възможности за развиване на двигателната фино-моторна ритмика и метро-ритмичния усет, за изразяване на естетически преживявания и отношения, за стимулиране на позитивни емоции и придобиване на културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество/съпреживяване.	до 3 учебни часа
Технологии и предприемачество	Насочен е към придобиване на практически личностни умения за самостоятелен и независим живот.	до 2 учебни часа
Физическо възпитание и спорт/ЛФК	Помага за развиване на умения за координация на движенията, обследване на пространството, активност при придвижване и участие в колективни игри.	до 3 учебни часа

8007